

ŽENEVSKA KONVENCIJA O POSTUPANJU SA RATNIM ZAROBLJENICIMA

od 12. avgusta 1949. godine

(III Ženevska konvencija) [1]

Dole potpisani Opunomoćenici vlada zastupljenih na diplomatskoj konferenciji održanoj u Ženevi od 21. aprila do 12. avgusta 1949. godine u cilju revizije Konvencije zaključene u Ženevi 27. jula 1929. godine a koja se odnosi na postupanje sa ratnim zarobljenicima, sporazumeli su se u sledećem:

DEO I

OPŠTE ODREDBE

ČLAN 1.

Visoke strane ugovornice obavezuju se da će poštovati ovu Konvenciju i da će joj obezbediti poštovanje u svakoj prilici.

ČLAN 2.

Pored odredaba koje treba da stupe na snagu još za vreme mira, ova Konvencija će se primenjivati u slučaju objavljenog rata ili svakog drugog oružanog sukoba koji izbije između dveju ili više Visokih strana ugovornica, čak i ako jedna od njih nije priznala ratno stanje.

Konvencija će se isto tako primenjivati u svim slučajevima okupacije cele teritorije jedne Visoke strane ugovornice ili njenog dela, čak i ako ta okupacija na naide ni na kakav vojni otpor.

Ako jedna od Sila u sukobu nije učesnik u ovoj Konvenciji, Sile učesnice u Konvenciji ipak će ostati vezane njome u svojim međusobnim odnosima. One će pored toga biti vezane Konvencijom prema toj Sili, ako ta Sila prihvata i primenjuje njene odredbe.

ČLAN 3.

U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, a koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica, svaka od strana u sukobu biće dužna da primenjuje bar sledeće odredbe:

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usled bolesti, rane [2], lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog uzroka, postupaće se, u svakoj prilici, čovečno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, veri ili ubeđenju, polu, rođenju ili imovnom stanju ili bilo kome drugom sličnom merilu.

U tome cilju zabranjeni su i zabranjuju se, u svako doba i na svakom mestu, prema gore navedenim licima sledeći postupci:

- a) povrede koje se nanose životu i telesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja;
- b) uzimanje talaca;
- c) povreda ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

d) izricanje i izvršavanje kazni bez prethodnog suđenja od strane redovno ustanovljenog suda i praćenog svim sudskim garantijama koje civilizovani narodi priznaju za neophodne.

2) Ranjenici i bolesnici biće prihvaćeni i negovani.

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni komitet Crvenog krsta, može da ponudi svoje usluge stranama u sukobu.

Strane u sukobu će se truditi, s druge strane, da stave na snagu, putem posebnih sporazuma, jedan deo ili sve ostale odredbe ove Konvencije.

Primena prethodnih odredaba neće imati uticaja na pravni položaj strana u sukobu.

ČLAN 4.

A. Ratni zarobljenici, u smislu ove Konvencije jesu lica koja pripadaju jednoj od sledećih kategorija, a koja su pala pod vlast neprijatelja:

1) pripadnici oružanih snaga jedne strane u sukobu, kao i pripadnici milicija i dobrovoljačkih jedinica koji ulaze u sastav tih oružanih snaga,

2) pripadnici ostalih milicija i pripadnici ostalih dobrovoljačkih jedinica, podrazumevajući tu i pripadnike organizovanih pokreta otpora, koji pripadaju jednoj strani u sukobu i koji dejstvuju izvan ili u okviru svoje sopstvene teritorije, čak i da je ta teritorija okupirana, pod uslovom da te milicije ili dobrovoljačke jedinice, podrazumevajući tu i ove organizovane pokrete otpora, ispunjavaju sledeće uslove:

a) da na čelu imaju lica odgovorno za svoje potčinjene;

b) da imaju određen znak za razlikovanje i koji se može uočiti na odstojanju;

c) da otvoreno nose oružje;

d) da se, pri svojim dejstvima, pridržavaju ratnih zakona i običaja;

3) pripadnici redovnih oružanih snaga koji izjavljuju da pripadaju jednoj vladi ili vlasti koju nije priznala Sila pod čijom se vlašću nalaze;

4) lica koja prate oružane snage iako neposredno ne ulaze u njihov sastav, kao što su civilni članovi posada vojnih vazduhoplova, ratni dopisnici, snabdevači, članovi radnih jedinica ili službi čija je dužnost da se staraju o udobnosti oružanih snaga, pod uslovom da su za to dobila dozvolu od oružanih snaga u čijoj se pratnji nalaze, dok su ove dužne da im u tu svrhu izdaju ličnu kartu sličnu priloženom obrascu;

5) članovi posada, podrazumevajući tu komandante, pilote i učenike trgovačke mornarice i posade civilnog vazduhoplovstva, strana u sukobu koji ne uživaju povoljniji postupak na osnovu drugih odredaba međunarodnog prava;

6) stanovništvo neokupirane teritorije koje se, usled približavanja neprijatelja, dobrovoljno diže na oružje da bi pružilo otpor neprijateljskoj najezi, a koje nije imalo vremena da se organizuje kao redovna oružana sila, ako ono otvoreno nosi oružje i ako poštuje ratne zakone i običaje.

B. Postupanjem koje ova Konvencija obezbeđuje ratnim zarobljenicima koristiće se isto tako:

1) lica koja pripadaju ili su pripadala oružanim snagama okupirane zemlje ako, s obzirom na tu pripadnost, okupatorska Sila, čak ako ih je u početku i pustila na slobodu dok se neprijateljstva nastavljaju izvan teritorije koju ona okupira, smatra potrebnim da pristupi njihovom interniranju,

naročito posle neuspelog pokušaja tih lica da se spoje sa oružanim snagama kojima pripadaju i koje su stupile u borbu, ili ako se ona ne odazovu pozivu koji im je upućen u cilju interniranja;

2) lica koja pripadaju jednoj od kategorija navedenih u ovom članu, a koja su neutralne ili nezaraćene Sile primile na svoju teritoriju i koja su one dužne da interniraju na osnovu međunarodnog prava, uz pravo na svako povoljnije postupanje koje te Sile budu odlučile da im priznaju i izuzev odredaba članova 8, 10, 15, 30, stav 5, 58. do 67. Zaključno, 92, 126. i kad između strana u sukobu i zainteresovane neutralne ili nezaraćene Sile postoje diplomatski odnosi, onih odredaba koje se odnose na Silu zaštitnicu. Kad takvi diplomatski odnosi postoje, strane u sukobu od kojih zavise ta lica biće ovlašćene da prema ovima vrše dužnosti koje prema ovoj Konvenciji pripadaju Silama zaštitnicama bez štete po one dužnosti koje te strane redovno vrše na osnovu običaja i diplomatskih i konzularnih ugovora.

C. Ovaj član ne menja položaj sanitetskog i verskog osoblja onako kako je predviđen članom 33. ove Konvencije.

ČLAN 5.

Ova konvencija će se primenjivati na lica pomenuta u članu 4. čim padnu pod vlast neprijatelja pa do njihovog konačnog oslobođenja i repatriiranja [6].

Ako postoji sumnja da li lica koja su izvršila neki ratni čin i koja su pala neprijatelju u ruke pripadaju nekoj od kategorija pobrojanih u članu 4. ta lica će uživati zaštitu ove Konvencije sve dok nadležni sud ne odredi njihov položaj.

ČLAN 6.

Pored sporazuma izričito predviđenih članovima 10, 23, 28, 33, 60, 65, 66, 67, 72, 73, 75, 109, 110, 118, 119 i 122 Visoke strane ugovornice moći će zaključivati druge specijalne sporazume po svakom pitanju za koje budu smatrale da ga treba posebno urediti. Nijedan specijalan sporazum neće moći da pogorša položaj ratnih zarobljenika, onako kako je on uređen ovom Konvencijom, niti da ograniči prava koja im ova Konvencija priznaje.

Ratni zarobljenici će uživati koristi iz ovih sporazuma dokle god se Konvencija na njih primenjuje, osim ako postoje suprotne odredbe izričito unete u gore navedene ili docnije sporazume, ili ako postoje povoljnije mere koje prema njima bude preduzela koja od Strana u sukobu.

ČLAN 7.

Ratni zarobljenici ne mogu se ni u kom slučaju odreći ni delimično ni u celini prava koja im obezbeđuje ova Konvencija, i specijalni sporazumi pomenuti u prethodnom članu, ukoliko takvih bude bilo.

ČLAN 8.

Ova Konvencija će se primenjivati uz sudelovanje i pod nadzorom Sila zaštitnica čija je dužnost da štite interese strana u sukobu. U tom cilju, Sile zaštitnice će moći, pored svog diplomatskog ili konzularnog osoblja, da naimenuju delegate među svojim sopstvenim državljanima ili među državljanima drugih neutralnih sila. Za te delegate se mora dobiti odobrenje Sile kod koje oni obavljaju svoju misiju.

Strane u sukobu olakšavaće, u najširoj mogućoj meri, zadatak predstavnika ili delegata Sila zaštitnica.

Predstavnici ili delegati Sila zaštitnica ne smeju ni u kom slučaju da prekorače granice svoje misije onako kako je ona određena ovom Konvencijom; oni će naročito biti dužni da vode računa o imperativnim potrebama bezbednosti države u kojoj obavljaju svoje dužnosti.

ČLAN 9.

Odredbe ove Konvencije ne predstavljaju smetnju za humanitarnu delatnost koju Međunarodni komitet Crvenog krsta, kao i svaka druga nepristrasna humanitarna organizacija budu preuzimali, po odobrenju zainteresovanih strana u sukobu u cilju zaštite i pružanja pomoći ratnim zarobljenicima.

ČLAN 10.

Države ugovornice moći će se u svako doba sporazumeti da vršenje zadataka koje ova Konvencija postavlja Silama zaštitnicama povere jednoj organizaciji koja pruža sva jemstva za nepristrasno i uspešno sprovođenje tih zadataka u delo.

Ako se ratni zarobljenici ne koriste ili prestanu da se koriste, iz ma kog razloga, delatnošću jedne Sile zaštitnice ili jedne organizacije određene shodno prvom stavu, Sila koja drži ratne zarobljenike biće dužna da zatraži, bilo od neke neutralne države, bilo od neke takve organizacije, da primi na sebe dužnosti koje na osnovu ove Konvencije pripadaju Silama zaštitnicama koje su odredile strane u sukobu.

Ako zaštita na taj način ne može da se obezbedi, Sila koja drži ratne zarobljenike, biće dužna da zatraži od neke humanitarne organizacije, kao što je Međunarodni komitet Crvenog krsta, da primi na sebe humanitarne dužnosti koje na osnovu ove Konvencije leže na Silama zaštitnicama, odnosno, biće dužna da primi, u granicama odredaba ovog člana, usluge koje joj ponudi takva organizacija.

Svaka neutralna Sila ili svaka organizacija koju je pozvala zainteresovana Sila, ili koja je u gore navedene svrhe ponudila svoje usluge biće dužna, pri vršenju svoje delatnosti, da ostane svesna odgovornosti prema strani u sukobu čiji su pripadnici lica zaštićena ovom Konvencijom i biće dužna da pruži dovoljna jemstva da je u stanju da primi na sebe dužnosti u pitanju i da ih vrši nepristrasno.

Prethodne odredbe ne mogu se staviti van snage posebnim sporazumom između Sila od kojih bi jedna, ma i privremeno, bila, prema drugoj Sili ili prema njenim saveznicima, ograničena u svojoj slobodi pregovaranja usled vojnih događaja naročito u slučaju okupacije celokupne njene teritorije ili jednog njenog znatnog dela.

Kad god se u ovoj Konvenciji pominje Sila zaštitnica, taj izraz istovremeno označava i organizacije koje je zamenjuju u smislu ovog člana.

ČLAN 11.

U svim slučajevima gde one to budu smatrale korisnim u interesu zaštićenih lica, naročito za slučaj neslaganja između strana u sukobu u vezi sa primenom ili tumačenjem odredaba ove Konvencije, Sile zaštitnice pružiće svoje dobre usluge u cilju rešenja spora.

U tu svrhu svaka od Sila zaštitnica može, na poziv jedne strane ili po svome nahodađenju, da predloži stranama u sukobu sastanak njihovih predstavnika, a naročito organa kojima su povereni ratni zarobljenici, po mogućstvu na podesno izabranoj neutralnoj teritoriji. Strane u sukobu biće dužne da se odazovu predlozima koji im u tom smislu budu učinjeni. Sile zaštitnice će moći, u takvom slučaju, da predlože na odobrenje stranama u sukobu neku ličnost koja je pripadnik jedne neutralne Sile, ili ličnost koju uputi Međunarodni komitet Crvenog krsta i koja će biti pozvana da učestvuje na tome sastanku.

DEO II

OPŠTA ZAŠTITA RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 12.

Ratni zarobljenici su u vlasti neprijateljske Sile, ali ne u vlasti pojedinih lica ili vojnih jedinica koji su ih zarobili. Nezavisno od ličnih odgovornosti koje mogu postojati, Sila koja ih drži odgovorna je za postupanje koje se na njih primenjuje.

Sila koja drži ratne zarobljenike može ih predati samo Sili koja je učesnik ove Konvencije i pošto se Sila koja ih drži uveri da je Sila u pitanju voljna i u stanju da primenjuje Konvenciju. Kada su ratni zarobljenici na taj način predati, odgovornost za primenu Konvencije pada na Silu koja je pristala da ih primi za vreme za koje su joj oni povereni.

Pri svemu tom, za slučaj da ta Sila propusti da izvrši odredbe Konvencije, po bilo kome važnijem pitanju, Sila koja je predala ratne zarobljenike dužna je, na opomenu Sile zaštitnice, da preduzme efikasne mere radi otklanjanja takvog stanja, ili da zahteva da joj ratni zarobljenici budu vraćeni. Po ovome zahtevu se mora postupiti.

ČLAN 13.

S ratnim zarobljenicima se mora u svako doba postupati čovečno. Svaki čin ili nedozvoljeno propuštanje od strane Sile koja ih drži a koji prouzrokuje smrt, ili dovodi u ozbiljnu opasnost zdravlje ratnog zarobljenika koji se nalazi u njenoj vlasti zabranjen je i biće smatran kao teška povreda ove Konvencije. Posebno, nijedan ratni zarobljenik ne može biti podvrgnut telesnom osakaćivanju ili medicinskom ili naučnom opitu ma koje prirode on bio ako to nije opravdano lečenjem ratnog zarobljenika i vršeno u njegovom interesu.

Ratni zarobljenici se isto tako moraju u svako doba zaštićivati, naročito protiv svakog akta nasilja ili zastrašivanja, protiv uvreda i javne radoznalosti.

Mere represalija prema ratnim zarobljenicima su zabranjene.

ČLAN 14.

Ratni zarobljenici imaju u svakoj prilici pravo na poštovanje njihove ličnosti i njihove časti.

Prema ženama se mora postupati sa svim obzirima koji se duguju njihovom polu i one u svakom slučaju moraju uživati isto tako povoljno postupanje koje se priznaje muškarcima.

Ratni zarobljenici zadržavaju svoju punu građansku sposobnost onakvu kakva je postojala u trenutku njihovog zarobljavanja. Sila koja ih drži može ograničiti vršenje te sposobnosti bilo na svojoj bilo izvan svoje teritorije samo u onoj meri u kojoj to zarobljeništvo zahteva.

ČLAN 15.

Sila u čijoj su vlasti ratni zarobljenici dužna je da obezbedi njihovo besplatno izdržavanje i da im pruži besplatnu lekarsku negu koju zahteva njihovo zdravstveno stanje.

ČLAN 16.

Vodeći računa o odredbama ove Konvencije, koje se odnose na čin kao i na pol, i pod ogradom povlašćenog postupanja koje bi bilo priznato ratnim zarobljenicima s obzirom na njihovo zdravstveno stanje, na njihovu starost ili njihove stručne sposobnosti, Sila koja drži ratne zarobljenike postupaće sa svim njima na isti način, bez ikakve nepovoljne diskriminacije, zasnovane na rasi, narodnosti, veroispovesti, političkom mišljenju ili drugim sličnim merilima.

DEO III

ZAROBLJENIŠTVO

ODELJAK I

POČETAK ZAROBLJENIŠTVA

ČLAN 17.

Svaki ratni zarobljenik biće dužan da kaže, kada tim povodom bude ispitivan, samo svoje prezime, ime i čin, svoj datum rođenja i svoj broj matrikule ili, u nedostatku ovoga, oznaku jednake vrednosti.

U slučaju da on hotimično prekrši ovo pravilo, izlaže se opasnosti da mu se ograniči uživanje pogodnosti koje se priznaju zarobljenicima njegovog čina ili položaja.

Svaka Strana u sukobu dužna je da snabde svako lice koje se nalazi pod njenom nadležnošću a koje može postati ratnim zarobljenikom, ličnom kartom koja sadrži njegovo prezime, ime i čin, broj matrikule ili oznaku jednake vrednosti i njegov datum rođenja. Ova lična karta može pored toga sadržati potpis ili otiske prstiju, ili oboje, kao i sve druge oznake koje strane u sukobu budu želele da dodaju u vezi sa licima koja pripadaju njihovim oružanim snagama. Ukoliko je to moguće, ona će biti veličine 6,5 x 10 cm i izrađivaće se u dva primerka. Ratni zarobljenik mora da pokaže tu ličnu kartu na svaki zahtev, ali mu se ona ni u kome slučaju ne može oduzeti.

Nad ratnim zarobljenicima ne sme se vršiti nikakva telesna ili moralna tortura niti ikakva prinuda u cilju da se od njih dobiju podaci bilo koje vrste. Zarobljenicima koji odbiju da odgovaraju ne sme se ni pretiti niti se oni smeju vredati, niti mogu biti izlagani ikakvim neprijatnostima ili nepogodnostima.

Ratni zarobljenici koji su, s obzirom na svoje telesno ili duševno stanje, nesposobni da pruže svoje lične podatke, predaće se na staranje sanitetskoj službi. Identitet tih zarobljenika ustanoviće se svim raspoloživim sredstvima u granicama odredaba prethodnog stava.

Ispitivanje ratnih zarobljenika vršiće se na jeziku koji oni razumeju.

ČLAN 18.

Sve stvari i predmeti lične upotrebe - izuzimajući oružje, konje, vojnu opremu i vojne dokumente - ostaće u posedu ratnih zarobljenika, kao i metalni šlemovi, zaštitne maske i svi drugi predmeti koji su im bili predati radi njihove lične zaštite. Isto tako ostaju u njihovom posedu stvari i predmeti koji služe za njihovo odevanje i za njihovu ishranu, čak i ako te stvari i predmeti pripadaju njihovoj službenoj vojnoj opremi.

Ratni zarobljenici ni u jednom trenutku ne smeju biti bez lične isprave. Sila koja ih drži izdaće takvu ispravu ratnim zarobljenicima koji je nemaju.

Oznake čina i državljanstva, odličja i predmeti koji imaju pretežno ličnu vrednost ili vrednost osećajne prirode ne smeju se oduzimati ratnim zarobljenicima.

Novac koji ratni zarobljenici imaju pri sebi sme im se oduzeti samo po naređenju oficira, pošto u naročitom spisku bude zabeležena visina njegovog iznosa i opis njihovih pritežalaca, i pošto se ovome izda priznanica sa svim potrebnim pojedinostima na kojoj se nalazi čitka oznaka imena, čina i jedinice lica koje je izdalo tu priznanicu. Novčani iznosi u valuti Sile koja drži ratne zarobljenike ili koji su na zahtev ratnog zarobljenika, zamenjeni za tu valutu, uknjižiće se u korist računa zarobljenika, shodno članu 64.

Sila koja drži ratne zarobljenike može ovima oduzeti predmete od vrednosti samo i razloga bezbednosti. U tom slučaju biće primenjen isti postupak kao i pri oduzimanju novca.

Te predmete, kao i novac oduzet u nekoj drugoj valuti koja nije valuta Sile koja drži ratne zarobljenike i čiji pritežalac nije tražio zamenu, dužna je čuvati Sila koja drži ratne zarobljenike i oni se zarobljeniku, na završetku njegovog zarobljeničtva moraju vratiti u njihovom prvobitnom obliku.

ČLAN 19.

Ratni zarobljenici po svome zarobljavanju imaju biti, u najkraćem mogućem roku, evakuisani u logore dovoljno udaljene od borbene zone kako bi bili van opasnosti.

Mogu se, privremeno, zadržati u opasnoj zoni samo oni ratni zarobljenici koji bi usled rana ili bolesti, bili izloženi većoj opasnosti pri evakuisanju nego ako bi ostali tamo gde su.

Dok očekuju svoje evakuisanje iz borbene zone, ratni zarobljenici se ne smeju bespotrebno izlagati opasnosti.

ČLAN 20.

Evakuisanje ratnog zarobljenika uvek će se vršiti čovečno i pod uslovima sličnim onima koje Sila koja drži ratne zarobljenike obezbeđuje svojim jedinicama pri njihovim pokretima.

Sila koja drži ratne zarobljenike snabdeće evakuisane ratne zarobljenike dovoljnim količinama pijaće vode i hrane kao i potrebnom odećom i lekarskom negom; ona će preduzeti sve korisne mere predostrožnosti radi obezbeđenja njihove sigurnosti za vreme evakuisanja i ustanoviće, čim to bude moguće, spisak evakuisanih zarobljenika.

Ako ratni zarobljenici, za vreme evakuisanja budu morali da prođu kroz prolazne logore, njihov boravak u tim logorima biće što je moguće kraći.

ODELJAK II

INTERNIRANJE RATNIH ZAROBLJENIKA

GLAVA I

OPŠTI PROPISI

ČLAN 21.

Sila koja drži ratne zarobljenike može ih internirati. Ona im može nametnuti obavezu da se ne udaljavaju izvan određene granice logora u kome su internirani ili, ako je taj logor ograđen, da ne pređu njegovu ogradu. Uz pravo na primenu onih odredaba ove Konvencije koje se odnose na kaznene i disciplinske sankcije, ti zarobljenici mogu biti zatvoreni ili zatočeni samo ako se ta mera pokaže neophodnom radi zaštite njihovog zdravlja; to stanje ni u kom slučaju ne može trajati duže nego okolnosti koje su to zatvaranje učinile neophodnim.

Ratni zarobljenici mogu biti delimično ili u potpunosti pušteni na slobodu, na reč ili uz obavezu, ukoliko im to dopuštaju zakoni Sile čiji su pripadnici. Ova mera će se naročito primenjivati u slučajevima kada može doprineti poboljšanju stanja zdravlja zarobljenika. Nijedan zarobljenik ne sme biti primoravan da bude oslobođen na reč ili uz obavezu.

Čim otpočinu neprijateljstva, svaka strana u sukobu saopštiće protivničkoj strani zakone i propise koji dozvoljavaju ili zabranjuju njenim državljanima da prime slobodu na reč ili uz obavezu. Zarobljenici pušteni na slobodu na reč ili uz obavezu shodno na taj način saopštenim zakonima i propisima biće obavezni, svojom ličnom čašću, da kako prema Sili čiji su pripadnici, tako i prema onoj koja ih je zarobila, savesno ispunjavaju obaveze koje su primili. U takvim slučajevima Sila čiji su oni pripadnici biće dužna da ne zahteva niti da prima od njih kakvu uslugu koja bi bila u suprotnosti sa datom rečju ili obavezom.

ČLAN 22.

Ratni zarobljenici mogu biti zatvoreni samo u zgradama koje se nalaze na čvrstoj zemlji i koje su potpuno higijenske i zdrave; izuzev naročitih slučajeva koji se pravdaju interesom samih zarobljenika, ovi se ne mogu zatvarati u kaznene zavode.

Ratni zarobljenici internirani u nezdravim krajevima ili u krajevima čija je klima po njih štetna, preseliće se čim to bude moguće u predeo sa povoljnijom klimom.

Sila koja drži ratne zarobljenike grupisaće ih u logore ili delove logora vodeći računa o njihovoj narodnosti, njihovom jeziku i njihovim običajima, pod uslovom da ti zarobljenici ne budu odvojeni od ratnih zarobljenika koji pripadaju oružanim snagama u kojima su služili u trenutku kada su zarobljeni, sem ako sami na to pristanu.

ČLAN 23.

Nijedan ratni zarobljenik ne sme ni u jednom trenutku biti poslan ili zadržan u nekoj oblasti u kojoj bi bio izložen vatri borbene zone, niti se sme upotrebljavati za to da svojim prisustvom zaštiti od vojnih dejstava izvesne tačke ili izvesne oblasti.

Ratni zarobljenici će raspolagati, u istoj meri kao i lokalno građansko stanovništvo, zaklonima protiv bombardovanja iz vazduha i drugih ratnih opasnosti, izuzimajući one među njima koji učestvuju u zaštiti svojih logora protiv tih opasnosti. Oni će moći otići u zaklone što je moguće brže, čim uzbuna bude bila data. Svaka druga zaštitna mera koja bude bila preduzeta u korist stanovništva primeniće se isto tako i na njih.

Sile koje drže ratne zarobljenike saopštavaće jedna drugoj posredstvom Sila zaštitnica, sva korisna obaveštenja o geografskom položaju zarobljeničkih logora.

Kad god obziri vojne prirode to budu dozvolili, logori ratnih zarobljenika će po danu biti označeni slovima PG ili PW tako postavljenim da se jasno vide iz visine; zainteresovane Sile se međutim mogu sporazumeti i o drukčijem načinu označavanja. Na taj način se mogu označavati jedino logori ratnih zarobljenika.

ČLAN 24.

Stalni prolazni logori i stalni logori za razvrstavanje [7] biće uređeni pod uslovima sličnim onima koji su predviđeni u ovom odeljku, a ratni zarobljenici će u njima uživati isti postupak kao i u drugim logorima.

GLAVA II

SMEŠTAJ, ISHRANA I ODEVANJE RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 25.

Uslovi smeštaja ratnih zarobljenika imaju biti isto tako povoljni kao i oni koji su obezbeđeni jedinicama Sile koja drži ratne zarobljenike, a koje su smeštene u istoj oblasti. Ti uslovi moraju odgovarati običajima i navikama ratnih zarobljenika i ne smeju, ni u kom slučaju, biti štetni po njihovo zdravlje.

Prethodne odredbe naročito će se primenjivati na spavaonice ratnih zarobljenika, kako u pogledu ukupne površine i minimalne kubature vazduha tako i uređenja i posteljine, podrazumevajući i pokrivače.

Prostorije namenjene kako ličnoj tako i zajedničkoj upotrebi ratnih zarobljenika moraju biti potpuno obezbeđene od vlage, dovoljno zagrejane i osvetljene, naročito između sumraka i vremena kad se gasi svetlost. Protiv opasnosti od požara moraju se preduzeti sve mere predostrožnosti.

U svim logorima u kojima žene ratni zarobljenici borave istovremeno kad i ratni zarobljenici muškarci, njima se imaju obezbediti odvojene spavaonice.

ČLAN 26.

Osnovni svakodnevni obrok mora biti dovoljan po količini, kakvoći i raznovrsnosti da bi se zarobljenici održali u dobrom zdravlju i da bi se sprečilo gubljenje na težini ili poremećaj u ishrani. Isto tako će se voditi računa o načinu ishrane na koji su zarobljenici navikli.

Sila koja drži ratne zarobljenike davaće zarobljenicima koji rade dodatak u hrani potreban za vršenje rada na kome su zaposleni.

Ratnim zarobljenicima ima se obezbediti voda za piće u dovoljnoj količini. Upotreba duvana je dopuštena.

Ratni zarobljenici učestvovaće, koliko god je to moguće, u pripremanju svojih obroka; u tom cilju oni će moći biti zaposleni u kuhinjama. Njima će se pored toga pružiti mogućnost da sami zgotovljuju dodatke u ishrani kojima budu raspolagali.

Za trpezarije i menze imaju se obezbediti pogodne prostorije.

Zabranjene su sve kolektivne disciplinske mere koje bi se odnosile na hranu.

ČLAN 27.

Sila koja drži ratne zarobljenike obezbediće im u dovoljnoj količini obuću, rublje i odeću, vodeći pri tome računa o klimi oblasti u kojoj se zarobljenici nalaze. Uniforme neprijateljske vojske, koje je zaplenila Sila koja drži ratne zarobljenike, imaju se upotrebiti za odevanje ratnih zarobljenika ako odgovaraju klimi tog kraja.

Sila koja drži ratne zarobljenike staraće se o redovnom zamenjivanju i opravci tih stvari. Pored toga, ratni zarobljenici koji rade dobijaće podesnu odeću gde god priroda posla to bude zahtevala.

ČLAN 28.

U svim logorima biće otvorene kantine u kojima će ratni zarobljenici moći da nabavljaju životne namirnice, predmete redovne upotrebe, sapun i duvan, čija prodajna cena ne sme ni u kom slučaju da premaši cenu sa mesnog tržišta.

Dobiti od kantina imaju se upotrebiti u korist ratnih zarobljenika; u tu svrhu će se ustanoviti poseban fond. Poverenik ratnog zarobljenika imaće pravo da sarađuje u upravi kantine i u rukovanju ovim fondom.

Prilikom raspuštanja jednog logora, aktiva posebnog fonda predaće se nekoj međunarodnoj humanitarnoj organizaciji da bi se upotrebila u korist ratnih zarobljenika iste narodnosti koje su bili i zarobljenici koji su stvorili taj fond. U slučaju opšteg repatriranja, ta aktiva će ostati Sili koja drži ratne zarobljenike, ukoliko među zainteresovanim Silama ne bude zaključen drukčiji sporazum.

GLAVA III

HIGIJENSKA I LEKARSKA NEGA

ČLAN 29.

Sila koja drži ratne zarobljenike biće dužna da preduzme sve higijenske mere potrebne da se obezbede čistoća i zdravlje u logoru i da se predupredi širenje zaraznih bolesti.

Ratnim zarobljenicima će, danju i noću, stajati na raspolaganju higijenski uređaji i oni će se održavati u stalnom stanju čistoće. U logorima u kojima borave žene ratni zarobljenici, njima se imaju obezbediti odvojeni uređaji.

Osim toga, pored kupatila i tuševa kojima će logori biti snabdeveni, ratnim zarobljenicima će se obezbediti dovoljna količina vode i sapuna za održavanje njihove svakodnevne telesne čistoće i za pranje rublja; u tu svrhu obezbediće im se potrebni uređaji, olakšice i vreme.

ČLAN 30.

Svaki logor imaće odgovarajuću ambulantu gde će ratni zarobljenici dobijati negu koja bi im zatrebala kao i podesan način ishrane. U slučaju potrebe, za bolesnike obolele od zaraznih i duševnih bolesti predvideće se prostorije za izolaciju.

Ratni zarobljenici oboleli od neke teške bolesti, ili oni čije stanje zahteva specijalno lečenje, hiruršku intervenciju ili prijem u bolnicu, moraju se primiti u svaku vojnu ili građansku ustanovu, pozvanu da ih leči, čak i ako je njihovo repatriranje predviđeno u bliskoj budućnosti. Posebne olakšice će se dati za negu invalida, naročito slepima, kao i za njihovo osposobljavanje za samostalan život, dok u međuvremenu ne budu repatrirani.

Ratne zarobljenike će prvenstveno lečiti lekarsko osoblje Sile čiji su pripadnici, i, po mogućnosti, osoblje, njihove narodnosti.

Ratni zarobljenici se ne smeju sprečavati da izađu pred lekarske vlasti radi pregleda. Vlasti koje drže ratne zarobljenike izdaće svakom lečenom zarobljeniku, na njegov zahtev, službenu izjavu sa naznačenjem prirode njegovih rana ili bolesti, trajanja lečenja i ukazane nege. Prepis ove izjave ima se poslati Centralnoj agenciji ratnih zarobljenika.

Troškovi lečenja, podrazumevajući tu i troškove za svaku napravu potrebnu za održavanje ratnih zarobljenika u dobrom zdravstvenom stanju, naročito za proteze, zubne i druge, kao i za naočare, pašće na teret Sile koja drži zarobljenike.

ČLAN 31.

Zdravstveni kontrolni pregledi ratnih zarobljenika vršiće se najmanje jedanput mesečno. Oni će obuhvatati kontrolisanje i beleženje težine svakog zarobljenika. Njima će biti, posebno, zadatak kontrolisanje opšteg zdravstvenog stanja i ishrane, čistoće, kao i otkrivanje zaraznih bolesti, naročito tuberkuloze, malarije i polnih bolesti. U tom cilju će se primenjivati najefikasniji raspoloživi metodi, na primer, povremeni radiografski snimci u serijama na mikrofilmovima radi otkrivanja početnih formi tuberkuloze.

ČLAN 32.

Ratni zarobljenici, lekari, dentisti, lekarski pomoćnici i medicinske sestre, iako nisu pripadali sanitetskoj službi svojih oružanih snaga, mogu biti pozvani od strane Sile koja drži zarobljenike da vrše svoje lekarske dužnosti u interesu ratnih zarobljenika koji se nalaze u vlasti iste Sile kao i oni sami. Oni će, u tom slučaju, i dalje ostati ratni zarobljenici, ali će se prema njima primenjivati isti postupak kao i prema odgovarajućim članovima lekarskog osoblja koje je zadržala Sila koja drži ratne zarobljenike. Oni će biti oslobođeni svakog drugog rada koji bi im mogao biti nametnut na osnovu člana 49.

GLAVA IV

SANITETSKO I VERSKO OSOBLJE

ZADRŽANO RADI PRUŽANJA POMOĆI RATNIM ZAROBLJENICIMA

ČLAN 33.

Članovi sanitetskog i verskog osoblja zadržani u vlasti Sile koja drži ratne zarobljenike radi pružanja pomoći ratnim zarobljenicima, neće biti smatrani ratnim zarobljenicima. Međutim, oni će uživati bar sve koristi i zaštitu ove Konvencije, kao i sve potrebne olakšice koje će im dozvoliti da ukazuju lekarsku negu i versku pomoć ratnim zarobljenicima.

Oni će nastaviti da vrše, u okviru vojnih zakona i propisa Sile koja drži ratne zarobljenike, a pod vlašću njenih nadležnih organa i saobrazno svojoj profesionalnoj savesti, svoje lekarske i duhovničke dužnosti u korist ratnih zarobljenika koji prvenstveno pripadaju oružanim snagama čiji su i oni članovi. Oni će, sem toga, pri vršenju svoje lekarske i verske misije, uživati i sledeće olakšice:

a) Biće ovlašćeni da povremeno posećuju ratne zarobljenike koji se nalaze u radnim jedinicama ili u bolnicama smeštenim izvan logora. Vlast koja ih drži staviće im na raspolaganje, u tom cilju, potrebna prevozna sredstva.

b) U svakom logoru, vojni lekar najstariji po rangi i u najvišem činu, biće odgovoran pred vojnim vlastima logora za sve što se odnosi na delatnosti zadržanog sanitetskog osoblja. U tom cilju, strane u sukobu će se još u početku neprijateljstava sporazumeti o odgovarajućim činovima svoga sanitetskog osoblja, podrazumevajući tu i osoblje društava o kojima je reč u članu 26. Ženevske konvencije za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu od 12. avgusta 1949. godine. Za sva pitanja koja se odnose na njihovu misiju, taj lekar, kao i uostalom vojni sveštenici, imaće neposredan pristup kod nadležnih logorskih vlasti. Ove će im pružiti sve olakšice potrebne za prepisku koja ima veze s tim pitanjima.

c) I pored toga što je podvrgnuto unutrašnjoj disciplini logora u kojoj se nalazi, zadržano osoblje se ne sme primoravati ni na kakav rad stran njihovoj lekarskoj, odnosno verskoj misiji.

U toku neprijateljstava, strane u sukobu će se sporazumeti o eventualnom zamenjivanju zadržanog osoblja, i utvrdiće načine i postupak toga zamenjivanja.

Nijedna od prethodnih odredaba ne razrešava Silu koja drži ratne zarobljenike od ovih obaveza u sanitetskom i verskom pogledu.

GLAVA V

VERA, INTELEKTUALNE I FIZIČKE DELATNOSTI

ČLAN 34.

Ratnim zarobljenicima će se ostaviti najšire mogućnosti za ispovedanje njihove vere, podrazumevajući tu i prisustvovanje verskim obredima, pod uslovom da se pridržavaju postojećih disciplinskih mera koje su propisale vojne vlasti.

Za verske obrede će se obezbediti podesne prostorije.

ČLAN 35.

Vojni sveštenici koji padnu u ruke neprijateljskoj Sili, ili koji ostanu ili budu zadržani u cilju pružanja pomoći ratnim zarobljenicima, ovlašćeni su da im ukazuju svoje sveštenečke usluge i da duhovničku dužnost vrše slobodno među svojim vernicima u saglasnosti s njihovim verskim ubeđenjem. Oni će se rasporediti po raznim logorima i radnim jedinicama gde se nalaze ratni zarobljenici koji pripadaju istim oružanim snagama i koji govore istim jezikom ili pripadaju istoj veroispovesti. Oni će se koristiti potrebnim olakšicama, a posebno, prevoznim sredstvima predviđenim u članu 33, radi posećivanja ratnih zarobljenika izvan njihovog logora. Oni će, pod ograničenjem cenzure, uživati slobodu prepiske po pitanjima koja se tiču njihovih verskih poslova, sa crkvenim vlastima zemlje koja ih drži u međunarodnim verskim organizacijama. Pisma i karte koje u tom cilju budu slali dodaće se kontingentu predviđenom u članu 71.

ČLAN 36.

Ratni zarobljenici koji su sveštenici izvesne veroispovesti a nisu bili vojni sveštenici u svojoj sopstvenoj vojsci, dobiće dozvolu, bez obzira na njihov čin, da u potpunosti vrše službu među svojim vernicima. S njima će se toga radi postupati kao sa vojnim sveštenicima, koje je zadržala sila koja drži ratne zarobljenike. Oni se ne smeju prinuđavati ni na kakav drugi rad.

ČLAN 37.

Kada ratnim zarobljenicima ne stoje na raspolaganju usluge zadržanog vojnog sveštenstva niti zarobljenika sveštenika njihove veroispovesti, onda će se na zahtev zainteresovanih zarobljenika,

naimenovati za vršenje te službe sveštenik koji pripada bilo njihovoj veroispovesti, bilo sličnoj veroispovesti, ili u nedostatku toga sposoban svetovnjak, kada je to moguće s gledišta te veroispovesti. To naimenovanje, koje podleže odobrenju Sile koja drži ratne zarobljenike, izvršice se sporazumno sa verskom zajednicom zainteresovanih zarobljenika i, tamo gde to bude potrebno, uz odobrenje mesne verske vlasti iste veroispovesti. Tako naimenovana osoba dužna je da se upravlja po svim propisima koje je ustanovila Sila koja drži ratne zarobljenike u interesu discipline i vojne bezbednosti.

ČLAN 38.

Poštujući lične naklonosti svakog zarobljenika, Sila koja drži ratne zarobljenike davaće podsticaja intelektualnim, vaspitnim, rekreacionim i sportskim delatnostima ratnih zarobljenika; ona će preduzimati potrebne mere radi obezbeđenja njihovog vršenja stavljajući im na raspolaganje odgovarajuće prostorije i potrebnu opremu.

Ratni zarobljenici moraju imati mogućnosti da se odaju fizičkim vežbama, podrazumevajući tu sportove i igre, i da se koriste slobodnim prostorom. U tu svrhu obezbediće se u svim logorima dovoljno slobodnog prostora.

GLAVA VI

DISCIPLINA

ČLAN 39.

Svaki logor ratnih zarobljenika biće stavljen pod neposrednu vlast jednog odgovornog oficira koji pripada redovnim oružanim snagama Sile koja drži ratne zarobljenike. Taj oficir će imati tekst ove Konvencije, staraće se da s njenim odredbama bude upoznato osoblje koje se nalazi pod njegovom komandom, i on će, pod nadzorom svoje vlade, biti odgovoran za njenu primenu.

Ratni zarobljenici, izuzev oficira, dužni su da pozdravljaju sve oficire Sile koja drži ratne zarobljenike i da im ukazuju spoljašnje znake poštovanja predviđene propisima koji važe u njihovoj sopstvenoj vojsci.

Oficiri ratni zarobljenici dužni su da pozdravljaju samo oficire višeg čina ove Sile; oni su, međutim, dužni da pozdravljaju komandanta logora ma koji bio njegov čin.

ČLAN 40.

Nošenje oznaka čina i narodnosti, kao i odličja, ima se dozvoliti.

ČLAN 41.

U svakom logoru, na mestima pristupačnim svim ratnim zarobljenicima, biće izložen, na jeziku zarobljenika, tekst ove Konvencije i njenih priloga i sadržaj svih specijalnih sporazuma predviđenih u članu 6. Ti tekstovi će biti saopšteni, na njihov zahtev, zarobljenicima koji se nalaze u nemogućnosti da se upoznaju sa izloženim tekstom.

Propisi, naređenje, opomene i objave svake vrste koji se odnose na vladanje ratnih zarobljenika imaju im biti saopštavani na jeziku koji oni razumeju; ti tekstovi će biti izloženi pod gore predviđenim uslovima, a njihovi primerci biće uručeni zarobljeničkom povereniku. Sva naređenja i zapovesti upućeni pojedinačno zarobljenicima moraju isto tako biti sastavljeni na jeziku koji oni razumeju.

ČLAN 42.

Upotreba oružja protiv ratnih zarobljenika, posebno protiv onih koji beže ili pokušavaju da pobegnu, predstavljaće samo krajnje sredstvo kome će uvek prethoditi pozivi prilagođeni prilikama.

GLAVA VII

ČINOVI RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 43.

Čim otpočinu neprijateljstva, strane u sukobu će jedna drugoj saopštiti zvanja i činove svih lica navedenih u članu 4. ove Konvencije, kako bi se obezbedilo jednako postupanje prema zarobljenicima jednakog čina; ako su zvanja i činovi docnije ustanovljeni, oni će biti predmet sličnih uzajamnih saopštenja.

Sila koja drži ratne zarobljenike priznavaće unapređenja ratnih zarobljenika u kojima bude propisno obaveštavana od strane Sile kojoj oni pripadaju.

ČLAN 44.

S oficirima ratnim zarobljenicima i njima ravnima postupaće se sa obzirima koji se duguju njihovom činu i njihovim godinama.

Da bi se obezbedila služba u oficirskim logorima, njima će se dodeliti dovoljan broj vojnika ratnih zarobljenika istih oružanih snaga, i koji, ukoliko je to moguće, govore istim jezikom, vodeći pri tome računa o činu oficira i njima ravnih; oni se ne mogu prinuđivati ni na kakav drugi rad.

Oficirima će se na sve moguće načine olakšavati da sami organizuju svoju svakodnevnu ishranu.

ČLAN 45.

Sa ratnim zarobljenicima koji nisu oficiri i njima ravni postupaće se sa obzirima koji se duguju njihovom činu i njihovim godinama.

Zarobljenicima će se na sve moguće načine olakšavati da sami organizuju svoju svakodnevnu ishranu.

GLAVA VIII

PREMEŠTANJE RATNIH ZAROBLJENIKA

POSLE NJIHOVOG DOLASKA U LOGOR

ČLAN 46.

Sila koja drži ratne zarobljenike dužna je, pri donošenju odluke o njihovom premeštanju, da vodi računa o interesima samih zarobljenika, naročito da se time ne povećavaju teškoće njihovog repatriranja.

Premeštanje ratnih zarobljenika ima se uvek vršiti čovečno i pod uslovima koji ne smeju biti nepovoljniji od onih koje uživaju pri svojim premeštanjima jedinice Sile koja drži ratne zarobljenike. Stalno se mora voditi računa o klimatskim uslovima na koje su ratni zarobljenici naviknuti, i uslovi premeštanja ne smeju ni u kom slučaju biti na štetu njihovog zdravlja.

Sila koja drži ratne zarobljenike snabdeće ih, za vreme premeštanja, dovoljnim količinama vode za piće i hrane kako bi ih održavala u dobrom zdravlju, kao i potrebnom odećom, smeštajem i lekarskom negom. Ona će preduzeti sve mere predostrožnosti, naročito za slučaj putovanja morem ili vazduhom, kako bi osigurala njihovu bezbednost za vreme prevoza i sastaviće pre polaska potpun spisak zarobljenika koji se premeštaju.

ČLAN 47.

Bolesni ili ranjeni ratni zarobljenici neće se premeštati sve dok putovanje može rđavo da utiče na njihovo ozdravljenje, sem ako njihova bezbednost to neodložno zahteva.

Ako se front približuje nekom logoru, ratni zarobljenici iz toga logora neće se premeštati, sem ako njihovo premeštanje može da se izvrši pod dovoljno sigurnim uslovima, ili ako se, ostajući gde su, izlažu mnogo većim opasnostima nego u slučaju premeštanja.

ČLAN 48.

U slučaju premeštanja, ratni zarobljenici se imaju službeno obavestiti o odlasku i novoj poštanskoj adresi; to obaveštenje ima im se dati blagovremeno, kako bi mogli pripremiti svoj prtljag i izvestiti svoju porodicu.

Biće im dopušteno da sa sobom ponesu svoje lične stvari, svoju prepisku i pakete prispELE na njihovu adresu; težina tih stvari može se ograničiti, ako to okolnosti premeštanja zahtevaju, na ono što zarobljenik može razumno nositi, ali dozvoljena težina ni u kom slučaju ne sme preći dvadeset i pet kilograma.

Prepiska i paketi upućeni na njihov stari logor, dostaviće im se bez odlaganja. Komandant logora preduzeće, u sporazumu sa zarobljeničkim poverenikom, potrebne mere kako bi se obezbedio prenos zajedničke imovine ratnih zarobljenika i prtljaga koji zarobljenici ne mogu sobom poneti usled ograničenja donetog na osnovu drugog stava ovog člana.

Troškove prouzrokovane premeštanjima snosi Sila koja drži ratne zarobljenike.

ODELJAK III

RAD RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 49.

Sila koja drži ratne zarobljenike može upotrebljavati zdrave ratne zarobljenike kao radnike, vodeći računa o njihovim godinama, njihovom polu, njihovom činu kao i o njihovim fizičkim sposobnostima, a naročito u cilju da ih održi u dobrom stanju fizičkog i duševnog zdravlja.

Podoficiri ratni zarobljenici mogu se upotrebljavati samo za nadzorne radove. Oni koji ne bi bili podvrgnuti tim radovima mogu tražiti neki drugi posao koji im odgovara i koji će im se pružiti u granicama mogućnosti.

Ako oficiri ili njima ravni traže neki posao koji im odgovara, njima će se takav posao pružiti u granicama mogućnosti. Oni se ni u kom slučaju ne mogu primorati da rade.

ČLAN 50.

Pored radova u vezi sa upravom, uređivanjem ili održavanjem svoga logora, ratni zarobljenici se mogu podvrgnuti samo radovima koji pripadaju dole navedenim kategorijama:

- a) poljoprivreda;
- b) proizvodne, ekstraktivne, ili prerađivačke industrije, izuzimajući topioničarsku, mašinsku i hemijsku industriju, javne radove i građevinarstvo vojne prirode ili sa vojnom namenom;
- c) transport i utovar i istovar, koji nemaju vojno obeležje niti vojnu namenu;

- d) trgovačke ili umetničke delatnosti;
- e) kućevni poslovi;
- f) javne službe koje nemaju vojno obeležje niti vojnu namenu.

U slučaju povrede gore navedenih odredaba, ratni zarobljenici će biti ovlašćeni da se koriste svojim pravom žalbe, saglasno članu 78.

ČLAN 51.

Ratnim zarobljenicima se moraju obezbediti pristojni uslovi rada, naročito u pogledu smeštaja, ishrane, odeće i materijala; ti uslovi ne smeju biti lošiji od onih koje uživaju državljani Sile koja drži ratne zarobljenike i koji se upotrebljavaju za slične radove; isto tako će se voditi računa i o klimatskim uslovima.

Sila koja drži ratne zarobljenike i koja iskorišćuje njihov rad obezbediće, u oblastima u kojima ti zarobljenici rade, primenu domaćih zakona o zaštiti rada i, naročito, propisa o bezbednosti radnika.

Ratni zarobljenici moraju proći kroz obuku i biti snabdeveni sredstvima zaštite prilagođenim radu koji treba da vrše, a koja su slična onima predviđenim za državljane Sile koja drži ratne zarobljenike. U granicama odredaba i člana 52, ratni zarobljenici se mogu izložiti normalnom riziku kome je izloženo civilno radništvo.

Uslovi rada ni u kom slučaju ne mogu se učiniti težim putem disciplinskih mera.

ČLAN 52.

Nijedan ratni zarobljenik, ukoliko se za to sam dobrovoljno ne javi, ne sme biti upotrebljavan na radovima škodljivim po zdravlje i opasnim.

Nijedan ratni zarobljenik se ne sme određivati na neki posao koji bi se mogao smatrati ponižavajućim za pripadnika oružanih snaga Sile u čijem se zarobljeništvu nalazi.

Čišćenja mina ili drugih sličnih oruđa smatraće se opasnim poslom.

ČLAN 53.

Dužina radnog dana ratnih zarobljenika, podrazumevajući tu i vreme potrebno za odlazak na posao i za povratak sa posla, ne sme biti preterano velika i ne sme, ni u kome slučaju, premašiti dužinu radnog dana dopuštenu za civilne radnike te oblasti, državljane Sile koja drži ratne zarobljenike, a koji su zaposleni na istome radu.

Ratnim zarobljenicima se obavezno ima dati, sredinom svakodnevnog rada, odmor ne kraći od jednog časa; taj odmor će biti isti kao i odmor predviđen za radnike Sile koja drži ratne zarobljenike, ako je ovaj poslednji duži. Isto tako će se svake sedmice dati besprekidan odmor od dvadeset četiri časa, prvenstveno nedeljom ili onoga dana koji se u njihovoj zemlji uzima kao dan odmora. Sem toga, svaki zarobljenik koji je radio godinu dana imaće pravo na odmor od osam uzastopnih dana, za koje vreme će mu se plaćati naknada za rad.

Ako se upotrebljavaju načini rada kao što je rad po komadu, ti načini ne smeju trajanje radnog vremena da učine preterano dugim.

ČLAN 54.

Naknada za rad koja se plaća ratnim zarobljenicima utvrdiće se prema odredbama člana 62. ove Konvencije.

Ratni zarobljenici koji su žrtve nesreće pri radu ili koji se razbole tokom rada ili usled njega dobiće svu negu koju iziskuje njihovo stanje. Sem toga, Sila koja drži ratne zarobljenike izdaće im lekarsko uverenje koje će im dopustiti da dođu do svojih prava kod Sile čiji su pripadnici, a dostaviće i prepis toga uverenja Centralnoj agenciji ratnih zarobljenika koja je predviđena u članu 122.

ČLAN 55.

Sposobnost za rad ratnih zarobljenika povremeno će se proveravati putem lekarskih pregleda, a najmanje jedanput mesečno. Pri tim pregledima, naročito se mora voditi računa o prirodi radova kojima su ratni zarobljenici podvrgnuti.

Ako neki ratni zarobljenik smatra da je nesposoban za rad, njemu se ima dopustiti da se prijavi nadležnom lekaru svoga logora; lekari imaju pravo predložiti da se oni zarobljenici, koji su, po njihovom mišljenju, za rad nesposobni, oslobode rada.

ČLAN 56.

Režim radnih jedinica izdvojenih iz logora biće sličan režimu koji postoji u logorima ratnih zarobljenika.

Svaka radna jedinica i dalje će se nalaziti pod nadzorom jednog zarobljeničkog logora i od njega će zavisiti u administrativnom pogledu. Vojne vlasti i komandant tog logora biće odgovorni, pod nadzorom svoje vlade, da se u radnoj jedinici poštuju odredbe ove Konvencije.

Komandant logora vodiće uredan spisak radnih jedinica koje pripadaju njegovom logoru i saopštavaće ga delegatima Sile zaštitnice, Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i drugih organizacija koje pružaju pomoć ratnim zarobljenicima, a koji bi posetili logor.

ČLAN 57.

Plata ratnih zarobljenika koji rade za račun pojedinaca, čak i kad im ovi obezbeđuju čuvanje i zaštitu pod svojom sopstvenom odgovornošću, ima u najmanju ruku biti ravna plati koja je predviđena ovom Konvencijom; Sila koja drži ratne zarobljenike, vojne vlasti i komandant logora kome pripadaju ovi zarobljenici primiće na sebe punu odgovornost za izdržavanje, negu, postupanje i plaćanje naknade za rad tih ratnih zarobljenika.

Ti ratni zarobljenici imaće pravo da ostanu u vezi s poverenicima logora kome pripadaju.

ODELJAK IV

NOVČANA SREDSTVA RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 58.

Čim otpočne neprijateljstva i dok se o tome pitanju ne postigne sporazum sa Silom zaštitnicom, Sila koja drži ratne zarobljenike može da utvrdi najviši iznos u gotovom novcu ili u nekom sličnom obliku koji ratni zarobljenici mogu imati pri sebi. Svaki višak koji oni zakonito pritežavaju ili koji im je oduzet ili zadržan odobriće se, kao i svaki drugi novac dat na čuvanje s njihove strane, njihovom računu i on ne može biti zamenjen u neku drugu valutu bez njihovog pristanka.

Kad se ratnim zarobljenicima odobri da izvan logora vrše kupovine ili da primaju usluge isplaćujući ih u gotovom novcu, te isplate će vršiti sami ratni zarobljenici ili uprava logora, koja će ih staviti na račun i na teret ratnih zarobljenika. Sila koja drži ratne zarobljenike doneće o tom pitanju potrebne propise.

ČLAN 59.

Novčani iznosi u valuti Sile koja drži ratne zarobljenike a koji su im oduzeti, shodno članu 18, u trenutku njihovog zarobljavanja biće uknjiženi u korist računa svakoga od njih, u smislu odredaba člana 64. ovog odeljka.

Isto tako, odobriće se u korist toga računa novčani iznosi u valuti Sile koja drži ratne zarobljenike, koji su nastali usled pretvaranja novčanih iznosa u druge valute, a koje su oduzete ratnim zarobljenicima u tom istom trenutku.

ČLAN 60.

Sila koja drži ratne zarobljenike isplaćivaće svim ratnim zarobljenicima izvestan iznos na ime mesečne plate, čija će visina biti određena pretvaranjem sledećih iznosa za valutu rečene Sile:

I kategorija: zarobljenici čina nižeg od vodnika: osam švajcarskih franaka;

II kategorija: vodnici i drugi podoficiri ili zarobljenici njima ravnog čina: dvanaest švajcarskih franaka;

III kategorija: oficiri do čina kapetana ili zarobljenici njima ravnog čina: 50 švajcarskih franaka;

IV kategorija: majori, potpukovnici, pukovnici, ili zarobljenici njima ravnog čina: 60 švajcarskih franaka;

V kategorija: generalni ili zarobljenici njima ravnog čina: 75 švajcarskih franaka.

Međutim, zainteresovane strane u sukobu mogu putem posebnih sporazuma da izmene visinu iznosa koji ratnim zarobljenicima gore navedenih kategorija pripada na ime mesečne plate.

Sem toga, ako bi iznosi predviđeni u prvom stavu, bili preterano visoki u poređenju s platom koja se daje pripadnicima oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike ili ako bi oni, iz ma kojeg drugog razloga, bili uzrok ozbiljnih poremećaja za tu Silu, ona će, očekujući da se u cilju izmene tih iznosa zaključi poseban sporazum sa Silom čiji su pripadnici ratni zarobljenici:

- a) nastaviti da kreditira račune ratnih zarobljenika u iznosima naznačenim u prvom stavu:
- b) privremeno moći da ograniči na razumnu visinu iznose koji se unapred isplaćuju na ime plate, i koje će stavljati na raspolaganje ratnim zarobljenicima za njihovu upotrebu; međutim, za zarobljenike prve kategorije, te sume ne smeju nikad biti niže od onih koje Sila koja drži ratne zarobljenike isplaćuje pripadnicima svojih sopstvenih oružanih snaga.

Razlozi za svako ograničenje te vrste imaju se bez odlaganja saopštiti Sili zaštitnici.

ČLAN 61.

Sila koja drži ratne zarobljenike primaće novčane pošiljke koje Sila čiji su pripadnici ratni zarobljenici njima dostavlja kao dodatak plati, pod uslovom da ti iznosi budu isti za svakog zarobljenika iste kategorije, da se šalju svima zarobljenicima te kategorije koji pripadaju ovoj Sili, i da se knjiže što je pre moguće u korist ličnih računa pojedinih zarobljenika, shodno odredbama člana 64. Ti dodaci plati ne oslobađaju Silu koja drži ratne zarobljenike ni od jedne od obaveza koje na nju padaju po osnovu ove konvencije.

ČLAN 62.

Ratni zarobljenici primaće, neposredno od vlasti koje ih drže, pravičnu naknadu za rad, čiju će visinu utvrđivati te vlasti, ali koja nikad ne sme biti niža od četvrtine švajcarskog franka za jedan ceo radni dan. Sila koja drži ratne zarobljenike upoznaće zarobljenike kao i Silu čiji su oni pripadnici, posredstvom Sile zaštitnice, sa visinom dnevnih naknada za rad koji bude utvrdila.

Vlasti koje drže ratne zarobljenike isplaćivaće isto tako naknadu za rad i onim zarobljenicima koji su stalno određeni na dužnosti ili na zanate u vezi sa upravom, unutrašnjim uređivanjem ili održavanjem logora, kao i zarobljenicima pozvanim da vrše verske ili lekarske dužnosti u korist svojih drugova.

Naknada za rad zarobljeničkog poverenika, njegovih pomoćnika i, eventualno, njegovih savetnika isplaćivaće se iz fonda koji se popunjava dobitima iz kantine; visinu te naknade će utvrditi poverenik, a odobriće je komandant logora. Ako taj fond ne postoji, vlasti koje drže ratne zarobljenike isplaćivaće tim zarobljenicima pravičnu naknadu za njihov rad.

ČLAN 63.

Ratni zarobljenici su ovlašćeni da primaju novčane pošiljke koje im se upućuju lično ili kolektivno.

Svaki ratni zarobljenik raspolagaće aktivom svoga računa, na način kako je to predviđeno u idućem članu, u granicama utvrđenim od strane Sile koja drži ratne zarobljenike, i koja će isplaćivati tražene iznose. Izuzev finansijskih ili deviznih ograničenja koje ona smatra nužnim, ratnim zarobljenicima će se dopustiti da vrše plaćanja u inostranstvu. U tom slučaju Sila koja drži ratne zarobljenike naročito će olakšavati isplate koje ratni zarobljenici upućuju osobama koje izdržavaju.

U svakom slučaju, ratni zarobljenici će moći, ako Sila čiji su pripadnici na to pristane, da vrše plaćanja u svojoj sopstvenoj zemlji po sledećem postupku: Sila koja drži ratne zarobljenike dostaviće rečenoj Sili, posredstvom Sile zaštitnice, obaveštenje koje će sadržati sve potrebne podatke o davaocu i korisniku plaćanja kao i visinu iznosa koji se ima isplatiti, izražen u valuti Sile koja drži ratne zarobljenike; to obaveštenje će potpisati zainteresovani zarobljenik i komandant logora. Sila koja drži ratne zarobljenike zadužiće račun ratnog zarobljenika tim iznosom: iznose kojima je on tako zadužen ona će odobriti Sili kojoj pripadaju zarobljenici.

U cilju primene prethodnih propisa, Sila koja drži ratne zarobljenike može da se koristi obrascem pravilnika koji je sadržan u prilogu V ove Konvencije.

ČLAN 64.

Sila koja drži ratne zarobljenike vodiće za svakog od njih račun koji će sadržavati bar sledeće podatke:

- 1) iznose koji se duguju zarobljeniku ili koje je on primio na ime plate, naknade za rad, ili po bilo kome drugom osnovu; iznose u valuti Sile koja drži ratne zarobljenike, oduzete zarobljeniku; iznose oduzete zarobljeniku i pretvorene, na njihov zahtev, u valuti pomenute Sile;
- 2) iznose predate zarobljeniku u gotovom novcu ili u sličnom obliku; izvršena plaćanja za njegov račun i na njegov zahtev; iznose prenete prema stavu trećem prethodnog člana.

ČLAN 65.

Svaku stavku unetu u račun jednog ratnog zarobljenika mora potpisati ili parafirati taj zarobljenik ili poverenik koji dela u njegovo ime.

Ratnim zarobljenicima će se u svako doba dati razumne olakšice radi pregleda njihovih računa i dobijanja prepisa tih računa; račune će isto tako moći da proveravaju i predstavnici Sile zaštitnice prilikom posećivanja logora.

Prilikom premeštanja ratnih zarobljenika iz jednog logora u drugi, njihov lični račun mora ići za njima. U slučaju da se ratni zarobljenici premeštaju od jedne Sile koja ih drži drugoj, za njima će ići i iznosi koji im pripadaju, a koji nisu u valuti Sile koja drži ratne zarobljenike; za sve ostale novčane iznose koji budu na aktivu njihovog računa, njima će se izdati potvrda.

Zainteresovane strane u sukobu mogu se sporazumeti da jedna drugoj dostavljaju, posredstvom Sile zaštitnice i u određenim vremenskim razmacima, izvode iz računa ratnih zarobljenika.

[1] Službeni list FNRJ br. 24/50

[2] Pod pojmom rana, u smislu ove Konvencije, podrazumeva se kako otvorena rana tako i svaka druga povreda (prim.Red.kom.)

[3] Pod pojmom ranjenik u smislu ove Konvencije podrazumeva se svako povređeno lice (prim.Red.kom.)

[4] Narodne vojske (prim.Red.kom.)

[5] Izraz *pripadnici pokreta otpora* u smislu ove Konvencije obuhvata i partizane (prim.Red.kom.)

[6] Povratka u domovinu (prim.Red.kom.)

[7] Trijažni (prim.Red.kom.)

ČLAN 66.

Kad zarobljeništvo prestane, oslobođenjem ratnog zarobljenika ili njegovim repatriranjem, Sila koja ga drži izdaće mu izjavu potpisanu od strane nadležnog oficira kojom se potvrđuje iznos potraživanja koji mu se na kraju zarobljeništva duguje. S druge strane, Sila koja drži ratne zarobljenike dostaviće Sili čiji su pripadnici ratni zarobljenici, posredstvom Sile zaštitnice, spiskove sa svim obaveštenjima o zarobljenicima čije je zarobljeništvo prestalo usled repatriranja, oslobođenjem, bekstvom, smrću ili bilo kojim drugim načinom i kojima se naročito potvrđuju iznosi potraživanja po njihovim računima. Svaki list ovih spiskova zvanično će potvrditi ovlašćeni predstavnik Sile koja drži ratne zarobljenike.

Zainteresovane Sile mogu, posebnim sporazumom, potpuno ili delimično izmeniti gore predviđene odredbe.

Sila čiji je pripadnik ratni zarobljenik postaraće se da mu namiri potraživanje koje mu po završetku njegovog zarobljeništva duguje Sila koja ga je držala u zarobljeništvu.

ČLAN 67.

Iznosi koji su na ime plate isplaćeni ratnim zarobljenicima, shodno članu 60. smatraće se kao da su izvršeni u ime Sile čiji su oni pripadnici; ti iznosi isplaćeni na ime plate, kao i sva plaćanja izvršena od strane rečene Sile na osnovu člana 63, stav tri i člana 68, biće predmet sporazuma između zainteresovanih Sila, po završetku neprijateljstva.

ČLAN 68.

Svaki zahtev za naknadom koji postavi ratni zarobljenik zbog nesreće na poslu ili zbog nekog drugog onesposobljenja koje mu se dogodilo pri radu saopštiće se Sili čiji je on pripadnik posredstvom Sile zaštitnice. Shodno odredbama člana 54, Sila koja drži ratne zarobljenike predaće u svakom slučaju ratnom zarobljeniku izjavu kojom se potvrđuju priroda povrede ili onesposobljenja, okolnosti pod kojima je do njih došlo i daju podaci o lecarskoj i bolničkoj nezi koja mu je bila ukazana. Tu izjavu će potpisati odgovorni oficir Sile koja drži ratne zarobljenike, a podatke medicinske prirode potvrdiće lekar sanitetske službe.

Sila koja drži ratne zarobljenike dostaviće isto tako Sili čiji su oni pripadnici svaki zahtev za odštetu koji podnese neki zarobljenik povodom ličnih stvari, novca ili predmeta od vrednosti, koji su mu bili oduzeti na osnovu člana 18. i koji mu nisu povraćeni u vreme njegovog repatriranja, kao i svaki zahtev za naknadu u vezi s nekim gubitkom koji zarobljenik pripisuje grešci Sile koja drži ratne zarobljenike ili nekog od njenih službenika. Sa svoje strane, Sila koja drži ratne zarobljenike nabaviće o svom trošku lične stvari koje bi zarobljeniku bile potrebne za vreme njegovog zarobljeništva. U svakom slučaju, Sila koja drži ratne zarobljenike predaće zarobljeniku izjavu koju će potpisati odgovorni oficir i koja će sadržavati sva korisna obaveštenja o razlozima zbog kojih mu te stvari, novac ili predmeti od vrednosti nisu bili povraćeni. Prepis te izjave biće dostavljen Sili čiji je zarobljenik pripadnik posredstvom Centralne agencije za ratne zarobljenike, predviđene u članu 123.

ODELJAK V

ODNOSI RATNIH ZAROBLJENIKA SA SPOLJNIM SVETOM

ČLAN 69.

Čim ratni zarobljenici budu dospeli pod njenu vlast, Sila koja ih drži staviće do znanja njima kao i Sili čiji su pripadnici, posredstvom Sile zaštitnice, mere predviđene za izvršenje odredaba ovog Odeljka; ona će im isto tako saopštavati svaku promenu izvršenu u tim merama.

ČLAN 70.

Svakom ratnom zarobljeniku biće pružena mogućnost, čim bude zarobljen ili najkasnije nedelju dana po njegovom prispeću u logor, čak ako je u pitanju i prolazni logor, a isto tako i u slučaju bolesti ili premeštanja u vojnu bolnicu ili neki drugi logor, da neposredno uputi svojoj porodici, s jedne strane, i Centralnoj agenciji za ratne zarobljenike predviđene članom 123, s druge strane, kartu ustrojenu po mogućstvu prema obrascu priloženom ovoj Konvenciji, kojima će ih obavestiti o svome zarobljavanju, o svojoj adresi i o stanju svoga zdravlja. Ove karte će se otposlati što je moguće brže, njihovo slanje se ne može odlagati ni iz kojeg razloga.

ČLAN 71.

Ratnim zarobljenicima se ima dopustiti da šalju kao i da primaju pisma i karte. Ako Sila koja drži ratne zarobljenike smatra za potrebno da tu prepisku ograniči, ona mora dozvoliti odašiljanje najmanje dva pisma i četiri karte mesečno, čiji će se obrasci ustrojiti koliko je god moguće prema obrascima priloženim ovoj Konvenciji (i to ne računajući karte predviđene u članu 70). Druga ograničenja se mogu propisati samo ako Sila zaštitnica opravdano smatra da su ona u interesu samih zarobljenika, zbog teškoća na koje nailazi Sila koja drži ratne zarobljenike pri iznalaženju dovoljnog broja sposobnih prevodilaca za vršenje potrebne cenzure. Ako se prepiska upućena zarobljenicima mora ograničiti, tu odluku može doneti samo Sila čiji su oni pripadnici, eventualno na zahtev Sile koja drži ratne zarobljenike. Ta pisma i karte moraju biti otpremljeni najbržim sredstvima kojima raspolaže Sila koja drži ratne zarobljenike; njihovo odašiljanje se ne sme odlagati niti zadržavati iz razloga discipline.

Ratnim zarobljenicima koji su odavno bez vesti od svoje porodice ili se nalaze u nemogućnosti da ih dobiju ili da joj ih dostave redovnim putem, kao i onima koji su od svojih bližnjih odvojeni velikom udaljenošću, biće dopušteno da šalju telegrame čiji će se troškovi staviti na teret njihovog računa kod Sile koja ih drži ili isplaćeni novcem kojim raspolažu. Zarobljenici će se takvim sredstvom koristiti i u hitnim slučajevima.

Prepiska zarobljenika vodiće se, po pravilu, na njihovom maternjem jeziku. Strane u sukobu mogu da dopuste prepisku i na drugim jezicima.

Torbe sa zarobljeničkom poštom moraju biti pažljivo zapečaćene, snabdevene oznakama koje će jasno obeležavati njihovu sadržinu i adresirane na poštu opredeljenja.

ČLAN 72.

Ratnim zarobljenicima dopušteno je da putem pošte ili svakim drugim načinom primaju lične ili kolektivne pošiljke koje sadrže naročito životne namirnice, odeću, lekove i predmete namenjene zadovoljenju njihovih potreba u pogledu vere, studija ili zabave, podrazumevajući tu i knjige, verske predmete, naučni materijal, ispitni materijal, muzičke instrumente, sportsku opremu i materijal kojim se zarobljenicima omogućava produžavanje njihovih studija i obavljanje umetničke delatnosti.

Te pošiljke ni na koji način ne oslobađaju Silu koja drži ratne zarobljenike od obaveza koje na nju padaju na osnovu ove Konvencije.

Jedina ograničenja koja se mogu postaviti tim pošiljkama biće ona koja predloži Sila zaštitnica, u interesu samih ratnih zarobljenika, ili koje predlože iz razloga izuzetne zakrčenosti prevoznih i saobraćajnih sredstava, i samo u pogledu njihovih odnosnih pošiljki, Međunarodni komitet Crvenog krsta ili neka druga organizacija koja pruža pomoć ratnim zarobljenicima.

Načini otpravljanja ličnih ili kolektivnih pošiljki mogu biti, u slučaju potrebe, predmet posebnih sporazuma između zainteresovanih Sila, koje ni u kom slučaju ne smeju odlagati raspodeljivanje poslate pomoći ratnim zarobljenicima. Knjige se ne smeju slati sa istim pošiljkama sa hranom ili odelom; sanitetski materijal kao pomoć slaće se, po pravilu, u kolektivnim pošiljkama.

ČLAN 73.

U nedostatku posebnih sporazuma između zainteresovanih Sila o načinima koji se tiču prijema ili raspodeljivanja pošiljki kolektivnih pomoći, primenjivaće se pravilnik o kolektivnim pomoćima koji je priložen ovoj Konvenciji.

Gore predviđeni posebni sporazumi ne mogu ni u kom slučaju ograničiti pravo poverenika da preuzimaju pošiljke kolektivne pomoći namenjene ratnim zarobljenicima, da pristupaju njihovoj raspodeli i da njima raspolažu u interesu zarobljenika.

Ti sporazumi ne mogu isto tako ograničiti ni prava predstavnika Sile zaštitnice, Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, niti bilo koje druge organizacije koja pruža pomoć zarobljenicima i koja bi uzela na sebe dostavljanje tih kolektivnih pošiljki, da kontrolišu njihovu raspodelu onima kojima su namenjene.

ČLAN 74.

Sve pošiljke pomoći namenjene ratnim zarobljenicima imaju se osloboditi svih uvoznih, carinskih i drugih dažbina.

Prepiska, pošiljke pomoći i dopuštene pošiljke novca upućene ratnim zarobljenicima, ili koje oni šalju poštom, bilo neposredno, bilo posredstvom Biroa za obaveštenja predviđenog članom 122. i Centralne agencije za ratne zarobljenike predviđene članom 123, biće oslobođene svih poštanskih taksi, kako u zemlji otpravljanja i zemlji prijema, tako i u zemljama kroz koje prolaze.

Troškovi prenosa pošiljki pomoći namenjenih ratnim zarobljenicima, koje im, usled svoje težine ili iz bilo kojeg drugog razloga, ne mogu biti dostavljene poštom, snosiće Sila koja drži ratne zarobljenike na svim teritorijama koje se nalaze pod njenom vlašću. Ostale Sile ugovornice Konvencije podnosiće troškove prenosa na svojim odnosnim teritorijama.

U nedostatku posebnih sporazuma među zainteresovanim Silama, troškovi koji proističu iz prenosa tih pošiljki, a koji nisu pokriveni gore predviđenim oslobođenjima padaju na teret pošiljaoca.

Visoke strane ugovornice staraće se da snize koliko je god to moguće telegrafске takse za telegrame koje šalju ratni zarobljenici ili koji se njima upućuju.

ČLAN 75.

U slučaju kada bi vojne operacije sprečile zainteresovane Sile da ispune obavezu koja na njih pada i koja se sastoji u obezbeđenju prenosa pošiljki predviđenih u članovima 70, 71, 72 i 77, zainteresovane Sile zaštitnice, Međunarodni komitet Crvenog krsta ili svaka druga organizacija koju prihvate strane u sukobu, mogu uzeti na sebe da obezbede prenos tih pošiljki odgovarajućim sredstvima (vagonima, kamionima, brodovima, vazduhoplovima itd). U tom cilju, Visoke strane ugovornice će se postarati da im pribave ta prevozna sredstva i da im omoguće prolaz, naročito izdavanjem potrebnih dozvola.

Ta prevozna sredstva se isto tako mogu upotrebiti i za slanje:

- a) prepiske, spiskova i izveštaja razmenjenih između Centralne agencije za obaveštenja predviđene u članu 123 i Nacionalnih biroa predviđenih u članu 122;
- b) prepiske i izveštaja o ratnim zarobljenicima koje Sile zaštitnice, Međunarodni komitet Crvenog krsta ili svaka druga organizacija koja pruža pomoć zarobljenicima razmenjuje bilo sa svojim sopstvenim delegatima, bilo sa stranama u sukobu.

Ove odredbe ni u čemu ne ograničavaju pravo svake strane u sukobu da organizuje, ako to više voli, druge načine prenosa i da izdaje dozvole pod uslovima koji se sporazumno odrede.

U nedostatku posebnih sporazuma, troškove izazvane upotrebom tih prevoznih sredstava srazmerno podnose strane u sukobu čiji se državljani koriste tim uslugama.

ČLAN 76.

Cenzura prepiske upućene ratnim zarobljenicima, ili one koju oni šalju, mora se vršiti u najkraćem mogućem roku. Nju mogu vršiti smo država pošiljalac i država primalac, i to svaka samo po jedanput.

Kontrolisanje pošiljki namenjenih ratnim zarobljenicima ne sme se vršiti pod takvim uslovima da se izlaže opasnosti održanje hrane koju pošiljke sadrže i ono će se obavljati, izuzev ako se radi o nekoj pisanoj ili štampanoj stvari, u prisustvu primaoca ili kojeg njegovog uredno opunomoćenog druga. Predaja ličnih i kolektivnih pošiljki zarobljenicima ne sme se odlagati pod izgovorom teškoća u vezi sa cenzurom.

Svaka zabrana vođenja prepiske doneta od strana u sukobu, iz vojnih ili političkih razloga, može biti samo privremena i po trajanju što je moguće kraća.

ČLAN 77.

Sile koje drže ratne zarobljenike obezbediće sve olakšice za dostavljanje, posredstvom Sile zaštitnice ili Centralne agencije za ratne zarobljenike predviđene u članu 123, akata, papira i isprava namenjenih ratnim zarobljenicima ili koji od njih potiču, a naročito punomoćstava i testamenata.

U svim slučajevima, Sile koje drže ratne zarobljenike olakšavaće im sastavljanje tih isprava; one će im posebno dopustiti da potraže savet od kojeg pravnika i preduzeće potrebne mere da se overi istinitost njihovog potpisa.

ODELJAK VI

ODNOSI RATNIH ZAROBLJENIKA SA VLASTIMA

GLAVA I

TUŽBE RATNIH ZAROBLJENIKA KOJE SE TIČU ZAROBLJENIČKOG REŽIMA

ČLAN 78.

Ratni zarobljenici imaju pravo da vojnim vlastima pod čijom se vlašću nalaze podnose predstavke u pogledu zarobljeničkog režima kome su podvrgnuti.

Oni isto tako imaju, bez ograničenja, pravo da se obraćaju bilo preko poverenika, bilo neposredno ako to smatraju potrebnim, predstavnicima Sila zaštitnica da bi im ukazali na pitanja po kojima imaju da podnose predstavke u vezi sa zarobljeničkim režimom.

Te predstavke i tužbe neće biti ograničene niti će se smatrati sastavnim delom kontingenta prepiske pomenutog u članu 71. One se moraju hitno dostavljati. One ne smeju dati povoda nikakvom kažnjavanju, čak i kad se nađe da su neosnovane.

Poverenici mogu slati predstavnicima Sila zaštitnica povremene izveštaje o stanju u logorima i o potrebama ratnih zarobljenika.

GLAVA II

PREDSTAVNICI RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 79.

U svim mestima u kojima se nalaze ratni zarobljenici, izuzev mesta gde se nalaze oficiri, zarobljenici će birati slobodno i tajnim glasanjem, svakih šest meseci, a isto tako i za slučaj upražnjenosti mesta, poverenike kojima je dužnost da ih predstavljaju pred vojnim vlastima, Silama zaštitnicama, Međunarodnim komitetom Crvenog krsta i svakom drugom organizacijom koja bi im pritekla u pomoć. Ti poverenici mogu ponovo biti birani.

U logorima oficira i njima ravnih ili u mešovitim logorima, za poverenika će biti priznat onaj oficir ratni zarobljenik koji je najstariji i u najvišem činu. U oficirskim logorima, njemu će pomagati jedan ili više savetnika koje izaberu oficiri; u mešovitim logorima, njegovi pomagači biraće se između, i od strane, ratnih zarobljenika koji nisu oficiri.

U radnim logorima ratnih zarobljenika biće postavljeni oficiri ratni zarobljenici iste narodnosti, radi vršenja administrativnih dužnosti koje u logoru padaju na ratne zarobljenike. Sem toga, ti oficiri mogu biti birani za poverenike shodno odredbama stava prvog ovog člana. U tom slučaju, pomagači poverenika biraće se među ratnim zarobljenicima koji nisu oficiri.

Sa izborom svakog zarobljenika mora da se složi Sila koja drži ratne zarobljenike pre no što on stupi na dužnost. Ako Sila koja drži ratne zarobljenike odbije da se složi sa izborom ratnog zarobljenika koga su izabrali njegovi drugovi u zarobljeništvu ona mora dati Sili zaštitnici razloge za svoje odbijanje.

U svim slučajevima, poverenik mora biti iste narodnosti, jezika i običaja kao i ratni zarobljenici koje predstavlja. Tako će ratni zarobljenici, koji su raspodeljeni po radnim odsecima jednog logora prema svojoj narodnosti, jeziku i običajima, imati, za svaki odsek, svog sopstvenog poverenika, shodno odredbama prethodnih stavova.

ČLAN 80.

Poverenici su dužni da doprinose fizičkom, moralnom i intelektualnom blagostanju ratnih zarobljenika.

Posebno, ako bi ratni zarobljenici odlučili da između sebe organizuju uzajamno pomaganje, ta organizacija će pasti u nadležnost poverenika nezavisno od posebnih zadataka koji su im povereni ostalim odredbama ove Konvencije.

Poverenici neće biti odgovorni samo zato što su poverenici za izvršena protivzakonita dela od strane ratnih zarobljenika.

ČLAN 81.

Poverenici se ne mogu podvrgnuti nikakvom drugom radu, ako bi ispunjavanje njihove dužnosti time bilo otežano.

Poverenici mogu odrediti među zarobljenicima pomoćnike koji su im potrebni. Njima će se dati sve materijalne olakšice, a naročito izvesna sloboda kretanja potrebna za ispunjenje njihovih zadataka (posete radnim jedinicama izdvojenim iz logora, primanje pošiljke koje sadrže pomoć itd.).

Poverenicima će se dopustiti da posećuju prostorije u kojima su internirani ratni zarobljenici, a ovi će imati pravo da se slobodno dogovaraju sa svojim poverenikom.

Poverenicima će se dati i sve olakšice koje su potrebne radi održavanja poštanske i telegrafske prepiske sa vlastima koje drže ratne zarobljenike, sa Silama zaštitnicama, sa Međunarodnim komitetom Crvenog krsta i njihovim delegatima, sa lekarskim mešovitim komisijama, kao i sa organizacijama koje bi pružale svoju pomoć ratnim zarobljenicima. Poverenici radnih jedinica užiće iste olakšice pri svojoj prepisci s poverenikom glavnog logora. Ta se prepiska ne može ograničavati niti će se smatrati da čini sastavni deo kontingenta o kome je reč u članu 71.

Nijedan poverenik se ne može premestiti pre nego što mu se ostavi dovoljno vremena da svog naslednika uputi u tekuće poslove.

U slučaju ukidanja sa dužnosti, razlozi za donošenje takve odluke imaju se saopštiti Sili zaštitnici.

GLAVA III

KRIVIČNE I DISCIPLINSKE SANKCIJE

I OPŠTE ODREDBE

ČLAN 82.

Ratni zarobljenici biće podvrgnuti zakonima, uredbama i opštim naređenjima koji važe u oružanim snagama Sile koje drži ratne zarobljenike. Ova je ovlašćena da preuzme sudske ili disciplinske mere prema svakom ratnom zarobljeniku koji narušava te zakone, uredbes ili opšta naređenja. Nisu, međutim, dopuštena nikakva gonjenja niti kažnjavanje protivna uredbama ove Glave.

Ako zakoni, uredbes ili opšta naređenja Sile koja drži ratne zarobljenike proglašavaju kažnjivim dela izvršena od strane ratnog zarobljenika dok ta dela nisu kažnjiva kad ih izvrši pripadnik oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike, za takva dela mogu se propisati samo disciplinske kazne.

ČLAN 83.

Kad se postavi pitanje da li za delo koje izvrši ratni zarobljenik treba da bude kažnjen disciplinski ili sudski Sila koja drži ratne zarobljenike će se postarati da nadležne vlasti postupaju najblaže pri ocenjivanju toga pitanja i da, kad god je to moguće, radije pribegavaju disciplinskim merama nego sudskom gonjenju.

ČLAN 84.

Ratnom zarobljeniku može suditi jedino vojni sud, sem ako zakonodavstvo Sile koja drži ratne zarobljenike izrično ne ovlašćuje građanske sudove da sude pripadniku oružanih snaga te Sile za isto delo zbog kojeg se goni ratni zarobljenik.

Ratni zarobljenik ne može ni u kom slučaju biti izveden ni pred koji sud koji ne pruža opšte priznata jemstva nezavisnosti i nepristrasnosti, i, naročito, čiji mu postupak ne bi obezbeđivao prava ni sredstva odbrane predviđena u članu 105.

ČLAN 85.

Ratni zarobljenici koji se gone na osnovu zakonodavstva Sile koja ih drži za dela koja su izvršili pre no što su zarobljeni, koristiće se, čak i ako su osuđeni, odredbama ove Konvencije.

ČLAN 86.

Ratni zarobljenik može biti kažnjen samo jedanput zbog istog dela ili po istom osnovu optužbe.

ČLAN 87.

Vojne vlasti i sudovi Sile koja drži ratne zarobljenike mogu nad ratnim zarobljenicima izricati samo one kazne koje su za ista dela predviđene i za pripadnike oružanih snaga te Sile.

Pri određivanju kazne, sudovi ili vlasti Sile koja drži ratne zarobljenike uzimaće u obzir u što je moguće većoj meri činjenicu da optuženi, pošto nije državljanin Sile koja drži ratne zarobljenike, nije prema njoj ni u koliko obavezan na vernost i da se on u njenoj vlasti nalazi usled okolnosti nezavisnih od njegove sopstvene volje. Ti sudovi i vlasti će imati mogućnost da slobodno ublaže kanu predviđenu za delo koje se zarobljeniku stavlja na teret, a oni neće biti dužni da u tu svrhu primenjuju najmanju meru te kazne.

Zabranjeno je svako kolektivno kažnjavanje za individualna dela, svaka telesna kazna, svako zatvaranje u prostorije koje nisu osvetljene dnevnom svetlošću i, uopšte, svaki oblik mučenja ili svireposti.

Pored toga, Sila koja drži ratne zarobljenike ne može nijednog od njih da liši čina niti da ga spreči da nosi oznake istog.

ČLAN 88.

Oficiri, podoficiri ili vojnici ratni zarobljenici, kad izdržavaju neku disciplinsku ili sudsku kaznu ne smeju se podvrgavati strožem postupanju od onoga koje je predviđeno u vezi sa istom kaznom, za pripadnike oružanih snaga sile koja drži ratne zarobljenike, a koji imaju odgovarajući čin.

Žene ratni zarobljenici ne mogu se kažnjavati strožim kaznama niti se s njima, dok izdržavaju kaznu, sme postupati strože nego sa ženama koje pripadaju oružanim snagama Sile koja drži ratne zarobljenike, a koje su kažnjene za slično delo.

Sa ratnim zarobljenicima, pošto izdrže disciplinske odnosno sudske kazne na koje su bili osuđeni, ne sme se postupati drugačije nego sa ostalim zarobljenicima.

II DISCIPLINSKE SANKCIJE

ČLAN 89.

Disciplinske kazne koje se mogu primeniti na ratne zarobljenike jesu:

- 1) novčana kazna od pedeset do sto od onoga što primaju na ime plate i naknade za rad kako je predviđeno u članovima 60. i 62, i to za vreme koje ne može preći trideset dana;
- 2) ukidanje povlastica datih povrh onoga što im je garantovano ovom Konvencijom;
- 3) prinudan rad koji ne može preći dva sata dnevno;

4) zatvor.

Kazna predviđena pod brojem 3) ne može se primeniti na oficire.

Disciplinske kazne ni u kom slučaju ne smeju biti nečovečne, surove ili opasne po zdravlje ratnih zarobljenika.

ČLAN 90.

Trajanje pojedine kazne ne može nikad preći trideset dana. U slučaju disciplinske krivice, vreme provedeno u pritvoru pre rasprave, odnosno izricanja kazne, ima se odbiti od izrečene kazne.

Gore predviđeni maksimum od trideset dana ne može se prekoračiti, čak ni u slučaju da neki ratni zarobljenik ima disciplinski da odgovara za veći broj dela u trenutku kada mu se izriče kazna, pa bila ta dela u sticaju jedno s drugim ili ne.

Između disciplinske odluke i njenog izvršenja ne može proteći više od mesec dana.

Za slučaj da ratni zarobljenik bude kažnjen novom disciplinskom kaznom, onda izvršenje svake kazne treba da deli razmak vremena od najmanje tri dana, čim dužina jedne od njih iznosi deset dana ili više.

ČLAN 91.

Bekstvo ratnog zarobljenika smatraće se uspelim u slučaju:

- 1) kad se on ponovo pridruži oružanim snagama Sile čiji je pripadnik ili oružanim snagama koje savezničke Sile;
- 2) kad napusti teritoriju koja se nalazi pod vlašću Sile koja drži ratne zarobljenike ili teritoriju neke njene saveznice;
- 3) kad se nađe na brodu koji nosi zastavu Sile čiji je pripadnik, ili savezničke Sile, a taj brod se nalazi u teritorijalnim vodama Sile koja drži ratne zarobljenike, pod uslovom da brod nije pod vlašću ove poslednje.

Ratni zarobljenici koji, pošto im je uspelo bekstvo u smislu ovoga člana, ponovo budu zarobljeni, neće biti podvrgnuti nikakvoj kazni zbog svog ranijeg bekstva.

ČLAN 92.

Ratni zarobljenik koji pokuša da pobegne, pa bude uhvaćen pre nego što uspe u bekstvu, u smislu člana 91, može biti kažnjen za to delo, čak i slučaju povrata, samo disciplinskom kaznom.

Uhvaćeni zarobljenik biće predat što je moguće pre nadležnim vojnim vlastima.

Izuzetno od člana 88, stav četvrti, ratni zarobljenici kažnjeni posle neuspelog bekstva mogu biti podvrgnuti posebnom nadzornom režimu, ali pod uslovom da taj režim ne bude štetan po njihovo stanje zdravlja, da se izdržava u logoru za ratne zarobljenike i da ne povlači za sobom ukidanje nijedne od garantija koje zarobljenicima pruža ova Konvencija.

ČLAN 93.

Bekstvo, ili pokušaj bekstva, čak i u povratu, neće se smatrati kao otežavajuća okolnost u slučaju kad ratni zarobljenik bude izveden pred sud za krivično delo izvršeno u toku bekstva ili pokušaja bekstva.

Shodno odredbama člana 83, dela koja izvrše ratni zarobljenici u jedinom cilju da olakšaju sebi bekstvo i koja ne sadržavaju nikakvo nasilje protiv lica, bilo da se radi o krivičnim delima protiv javne

imovine, o krađi bez namere za bogaćenjem, o pribavljanju i upotrebi lažnih isprava, o nošenju građanskog odela, povlače sobom samo disciplinske kazne.

Ratni zarobljenici koji su saradivali na bekstvu ili na pokušaju bekstva mogu po tome osnovu biti kažnjeni samo disciplinskom kaznom.

ČLAN 94.

Ako je odbegli ratni zarobljenik uhvaćen, o tome će se, na način predviđen u članu 122., obavestiti Sila čiji je on pripadnik, ukoliko je bila obavještena o njegovom bekstvu.

ČLAN 95.

Ratni zarobljenici osumnjičeni za disciplinske greške neće, do donošenja odluke, biti stavljeni u pritvor, sem ako se ista mera primenjuje i na pripadnike oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike za slična dela, ili ako to iziskuju viši interesi održavanja reda i discipline u logoru.

Za sve ratne zarobljenike, pritvor u slučaju disciplinskih grešaka biće sveden na neophodan minimum i ne može trajati duže od četrnaest dana.

Odredbes članova 97. i 98. ove Glave primenjivaće se i na ratne zarobljenike koji se nalaze u pritvoru zbog disciplinskih grešaka.

ČLAN 96.

Dela koja predstavljaju disciplinsku grešku biće odmah predmet isleđenja.

Ne dirajući u nadležnost sudova i viših vojnih vlasti, disciplinske kazne može izricati samo oficir koji vrši disciplinsku vlast u svojstvu komandanta logora, ili odgovoran oficir koji ga zamenjuje, ili na kojega je on preneo svoja disciplinska ovlašćenja.

Ta ovlašćenja se ni u kom slučaju ne mogu preneti na ratnog zarobljenika, niti ih može vršiti ratni zarobljenik.

Pre svakog izricanja disciplinske kazne, okrivljeni ratni zarobljenik biće tačno obavješten o činjenicama koje mu se stavljaju na teret. Njemu će se dati mogućnost da objasni svoje držanje i da se brani. Dopustiće mu se saslušanje svedoka i da se posluži, ako je potrebno, uslugama kvalifikovanog tumača. Odluka će se saopštiti ratnom zarobljeniku i povereniku.

Komandant logora je dužan da vodi spisak izrečenih disciplinskih kazni. Taj spisak stajaće na raspolaganju predstavnicima Sile zaštitnice.

ČLAN 97.

Ratni zarobljenici se ni u kom slučaju ne smeju premeštati u kaznene ustanove (zatvore, kaznionice, tamnice itd.) da bi tamo izdržavali disciplinske kazne.

Sve prostorije u kojima se izdržavaju disciplinske kazne moraju odgovarati higijenskim zahtevima predviđenim u članu 25. Kažnjenim ratnim zarobljenicima pružiće se mogućnost da održavaju ličnu čistoću, shodno odredbama člana 29.

Oficiri i njima ravni ne smeju izdržavati zatvor u istim prostorijama s podoficirima ili vojnicima.

Žene ratni zarobljenici koje izdržavaju disciplinsku kaznu držaće se u prostorijama odvojenim od onih u kojima su muškarci i staviće se pod neposredan nadzor žena.

ČLAN 98.

Ratni zarobljenici koji se nalaze u zatvoru usled disciplinske kazne koristiće se i dalje odredbama ove Konvencije, izuzev ukoliko sam njihov zatvor čini te odredbe neprimenjivim. Međutim, pravo koje imaju na osnovu članova 78. i 126. ne može im se ni u kom slučaju uskratiti.

Ratni zarobljenici koji su kažnjeni disciplinski ne mogu biti lišeni povlastica vezanih za njihov čin.

Ratnim zarobljenicima koji su kažnjeni disciplinski ima se svakog dana pružiti mogućnost kretanja i obezbediti im da najmanje dva sata provode na svežem vazduhu.

Njima će se dopustiti, na njihov zahtev, da se javljaju na svakodnevni lekarski pregled; ukazaće im se nega koju iziskuje njihovo zdravstveno stanje i, u slučaju potrebe, biće preneti u logorsku ambulantu ili stalnu bolnicu.

Njima će se dopustiti da čitaju i da pišu, kao i da šalju i primaju pisma. Međutim, paketi i novčane pošiljke mogu im se uručiti tek po isteku kazne; dotle, o njima će se starati poverenik koji će životne namirnice podložne kvaru, koje se nalaze u paketima, predati logorskoj ambulanti.

III SUDSKO GONJENJE

ČLAN 99.

Nijedan ratni zarobljenik ne sme biti gonjen niti osuđen za delo koje nije izrečno predviđeno kao kažnjivo zakonodavstvom Sile koja drži ratne zarobljenike ili međunarodnim pravom, a koji su bili na snazi u vreme kada je to delo izvršeno.

Nikakav moralni niti fizički pritisak ne sme se vršiti nad ratnim zarobljenikom kako bi se on naveo da prizna da je kriv za delo za koje je optužen.

Nijedan ratni zarobljenik ne može biti osuđen pre nego što mu bude pružena mogućnost da se brani i da koristi pomoć stručnog branioca.

ČLAN 100.

Ratni zarobljenici i sile zaštitnice biće obavešteni što je pre moguće o krivičnim delima koja povlače smrtnu kaznu na osnovu zakonodavstva Sile koja drži ratne zarobljenike.

Posle tog obaveštenja, nijedno drugo delo ne može biti ugroženo smrtnom kaznom bez saglasnosti Sile čiji su pripadnici ratni zarobljenici.

Smrtna kazna protiv zarobljenika može biti izrečena samo ako je, shodno članu 87. stav drugi, pažnja suda bila naročito skrenuta na činjenicu da optuženi, s obzirom da nije državljanin Sile koja drži ratne zarobljenike, nije prema njoj vezan nikakvom obavezom na vernost i da se on u njenoj vlasti nalazi usled okolnosti nezavisnih od njegove sopstvene volje.

ČLAN 101.

Ako je nad ratnim zarobljenikom izrečena smrtna kazna, presuda se neće izvršiti pre isteka roka od najmanje šest meseci, računajući od trenutka kada podrobno saopštenje predviđeno u članu 107. prispe Sili zaštitnici na označenu adresu.

ČLAN 102.

Ratni zarobljenik može biti punovažno osuđen samo ako su presudu izrekli isti sudovi i po istom postupku kao i prema licima koja pripadaju oružanim snagama Sile koja drži ratne zarobljenike i ako su, pored toga, poštovane odredbe ove Glave.

ČLAN 103.

Svaka sudska istraga protiv ratnog zarobljenika vodiće se brzo, koliko god to okolnosti dopuštaju, i na takav način da se postupak obavi što je moguće pre. Nijedan ratni zarobljenik ne može biti držan u pritvoru, sem ako se ista mera primenjuje i na pripadnike Sile koja drži ratne zarobljenike za slična dela, ili ako interes nacionalne bezbednosti to zahteva. Taj pritvor ni u kom slučaju ne sme trajati duže od tri meseca.

Trajanje pritvora ratnog zarobljenika odbiće se od trajanje kazne lišenja slobode na koju on bude bio osuđen; o tome će se, uostalom, voditi računa u trenutku određivanja kazne.

Za vreme dok su u pritvoru, ratni zarobljenici će se i dalje koristiti odredbama članova 97. i 98. ove Glave.

ČLAN 104.

U svim slučajevima u kojima Sila koja drži ratne zarobljenike bude odlučila da preduzme sudsko gonjenje protiv jednog ratnog zarobljenika, ona će o tome izvestiti Silu zaštitnicu što je moguće pre, a najmanje tri nedelje pre početka pretresa. Taj rok od tri nedelje počće da teče tek od trenutka kada taj izveštaj bude dospelo do Sile zaštitnice, na adresu koju je ova poslednja prethodno naznačila Sili koja drži ratne zarobljenike.

Taj izveštaj će sadržati sledeće podatke:

- 1) prezime i ime ratnog zarobljenika, njegov čin, njegov broj matrikule, datum njegovog rođenja, i ako je to potrebno, njegovo zanimanje;
- 2) mesto interniranja ili pritvora;
- 3) opis dela zbog kojih će ratni zarobljenik biti optužen, uz navođenje zakonskih odredaba koje se na njih mogu primeniti;
- 4) naznačenje suda koji će suditi o toj stvari kao i datuma i mesta predviđenih za početak pretresa.

Sila koja drži ratne zarobljenike učiniće isto saopštenje i povereniku ratnog zarobljenika.

Ako, na početku pretresa, nije podnet dokaz da su Sila zaštitnica, ratni zarobljenik i zainteresovani poverenik primili gore navedeno saopštenje najmanje tri nedelje pre početka pretresa, pretres se neće moći održati i biće odložen.

ČLAN 105.

Ratnom zarobljeniku se mora dati pravo da ga prati jedan od njegovih drugova zarobljenika, da ga brani kvalifikovan advokat kojeg sam izabere, da se pozove na svedoke i da se obrati, ako to smatra nužnim, za uslugu ovlašćenom tumaču. Sila u čijem se zarobljeništvu nalazi obavestiće ga blagovremeno, pre pretresa o tim pravima.

Ako ratni zarobljenik nije izabrao branioca, pribaviće mu ga Sila zaštitnica, u tu svrhu ona će imati na raspolaganju najmanje nedelju dana. Na zahtev Sile zaštitnice, Sila koja drži ratne zarobljenike dostaviće joj spisak kvalifikovanih lica za obezbeđenje odbrane. Za slučaj da ni ratni zarobljenik ni Sila zaštitnica nisu izabrali branioca, Sila koja drži ratne zarobljenike odrediće po zvaničnoj dužnosti jednog kvalifikovanog advokata koji će braniti optuženoga.

Za spremanje odbrane optuženoga braniocu će se, pre početka pretresa, staviti na raspolaganje rok od najmanje dve nedelje dana, kao i druge potrebne olakšice; on naročito ima pravo da slobodno posećuje optuženog i da s njim razgovara bez svedoka. On ima pravo da razgovara sa svim svedocima koji svedoče u korist optuženog, podrazumevajući tu i ratne zarobljenike. On će te olakšice uživati sve do isteka rokova za podnošenje žalbe.

Optuženom ratnom zarobljeniku će se u blagovremenom roku pre početka pretresa saopštiti, na jeziku koji razume, optužnica kao i akta koja se, uopšte, saopštavaju optuženom na osnovu postojećih zakona u vojskama Sile koja drži ratne zarobljenike. Isto saopštenje se mora, pod istim uslovima, učiniti i njegovom braniocu.

Predstavnici Sile zaštitnice imaju pravo da prisustvuju pretresu, sem ako se pretres bude morao, izuzetno, održavati u tajnosti u interesu državne bezbednosti; u tom slučaju, Sila koja drži ratnog zarobljenika obavestiće Silu zaštitnicu o toj okolnosti.

ČLAN 106.

Svaki ratni zarobljenik ima pravo, pod istim uslovima kao i pripadnici oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike, da protiv svake presude koja se njega tiče, uloži priziv ili žalbu radi poništaja ili preinačenja presude ili ponovnog suđenja. On će biti u potpunosti obavešten o njegovim pravima na podnošenje pravnih lekova kao i o postojećim rokovima za vršenje tih prava.

ČLAN 107.

Svaka izrečena presuda nad ratnim zarobljenikom ima se odmah staviti do znanja Sili zaštitnici, u obliku kratkog saopštenja i sa naznačenjem da li ratni zarobljenik ima pravo da uloži priziv ili žalbu radi poništaja ili preinačenja presude ili ponovnog suđenja. To saopštenje će se isto tako učiniti i zainteresovanom povereniku. Ono će se učiniti i ratnom zarobljeniku i to na jeziku koji razume, ako presuda nije bila izrečena u njegovom odsustvu. Pored toga, Sila koja drži ratnog zarobljenika odmah će saopštiti Sili zaštitnici odluku ratnog zarobljenika da li želi ili ne želi da koristi svoje pravo na podnošenje pravnih lekova.

Pored toga, u slučaju da je presuda postala konačna, i ako je u pitanju smrtna kazna, u slučaju presude izrečene u prvom stepenu, Sila koja drži ratnog zarobljenika uputiće Sili zaštitnici što je moguće pre detaljno saopštenje koje će sadržavati:

- 1) tačan tekst presude;
- 2) izvod izveštaja o istrazi i pretresu, podvlačeći naročito elemente optužbe i odbrane;
- 3) naznačenje, u slučaju potrebe, zavoda u kome će se izdržavati kazna.

Saopštenja predviđena u prethodnim stavovima biće učinjena Sili zaštitnici na adresu koju ona bude prethodno dostavila Sili koja drži ratnog zarobljenika.

ČLAN 108.

Kazne izrečene nad ratnim zarobljenicima na osnovu presuda koje su na redovan način postale izvršne izdržavaće se u istim zavodima i pod istim uslovima koji važe i za pripadnike oružanih snaga Sile koja drži ratne zarobljenike. Ti uslovi moraju u svakom slučaju odgovarati zahtevima higijene ili čovečnosti.

Žena ratni zarobljenik nad kojom jedna takva kazna bude izrečena biće smeštena u odvojene prostorije i nalaziće se pod nadzorom žena.

U svakom slučaju, ratni zarobljenici osuđeni na kaznu lišenja slobode koristiće se odredbama članova 78. i 126. ove Konvencije. Pored toga, njima će se dozvoliti da primaju i šalju prepisku, da primaju bar jedan paket kao pomoć mesečno i da redovno izlaze na čist vazduh; ukazivaće im se lekarska nega koju iziskuje njihovo zdravstveno stanje kao i duhovna pomoć koju bi mogli da zažele. Kazne koje se na njih mogu primeniti biće u skladu sa odredbama člana 87, treći stav.

DEO IV

ZAVRŠETAK ZAROBLJENIŠTVA

ODELJAK I

NEPOSREDNO REPATRIRANJE I SMEŠTAJ ^[1] U NEUTRALNOJ ZEMLJI

ČLAN 109.

Strane u sukobu biće dužne da, u granicama stava trećeg ovoga člana, vrate u njihovu zemlju, bez obzira na broj i na čin i pošto ih pripreme za transportovanje, ratne zarobljenike, teške bolesnike i teške ranjenike, shodno stavu prvom sledećeg člana.

Za vreme trajanja neprijateljstva, strane u sukobu staraće se da u sudelovanje neutralnih zainteresovanih Sila organizuju smeštaj u neutralnoj zemlji ranjenih ili bolesnih zarobljenika pomenutih u stavu drugom sledećeg člana, one će, sem toga, moći da zaključe sporazume u cilju neposrednog repatriranja ili interniranja u neutralnu zemlju zdravih zarobljenika koji su dugo vremena proveli u zarobljeništvu.

Nijedan ratni zarobljenik ranjenik ili bolesnik koji je predviđen za repatriranje u smislu stava prvog ovog člana ne može biti repatriran protivno svojoj volji dok traju neprijateljstva.

ČLAN 110.

Neposredno imaju se repatrirati:

- 1) Neizlečivi ranjenici i bolesnici, čija umna ili telesna sposobnost izgleda da je pretrpela veliko oštećenje;
- 2) Ranjenici i bolesnici koji se, prema lekarskim predviđanjima, ne mogu izlečiti u toku godine dana, čije stanje zahteva lečenje i čija umna ili telesna sposobnost izgleda da je pretrpela veliko oštećenje;
- 3) Izlečeni ranjenici i bolesnici čija umna ili telesna sposobnost izgleda da je pretrpela veliko i trajno oštećenje.

Mogu se smestiti u neutralnu zemlju:

- 1) Ranjenici i bolesnici čije se izlečenje može očekivati u toku godine dana posle datuma ranjavanja ili početka bolesti, ako lečenje u neutralnoj zemlji stavlja u izgled sigurnije i brže ozdravljenje.
- 2) Ratni zarobljenici čije je umno ili telesno zdravlje, prema lekarskim predviđanjima ozbiljno ugroženo držanjem u zarobljeništvu, a čijim bi se smeštajem u neutralnoj zemlji ta opasnost mogla otkloniti.

Uslovi koje će morati da ispune ratni zarobljenici smešteni u neutralnoj zemlji da bi bili repatrirani utvrdiće se, kao i njihov pravni položaj, sporazumom između zainteresovanih Sila. U načelu, biće repatrirani oni ratni zarobljenici smešteni u neutralnoj zemlji koji pripadaju sledećim kategorijama:

- 1) oni čije se zdravstveno stanje pogoršalo tako da ispunjavaju uslove za neposrednu repatrijaciju,
- 2) oni čija je umna ili telesna sposobnost posle lečenja u velikoj meri opala.

Ukoliko ne postoje posebni sporazumi, zaključeni između zainteresovanih Strana u sukobu u cilju utvrđivanja slučajeva nesposobnosti ili bolesti, koji povlače neposredno repatriranje ili smeštaj u neutralnoj zemlji, ti slučajevi će se utvrđivati saglasno načelima koja se nalaze u tipskom sporazumu o neposrednom repatriranju i smeštaju u neutralnoj zemlji ratnih zarobljenika, ranjenika i bolesnika, i u Pravilniku o mešovitim lekarskim komisijama koji su priloženi ovoj Konvenciji.

ČLAN 111.

Sila koja drži ratne zarobljenike, Sila čiji su oni pripadnici i jedna neutralna Sila koju te dve Sile izaberu potrudice se da zaključe sporazume koji će omogućiti interniranje ratnih zarobljenika na teritoriji pomenute neutralne Sile do prestanka neprijateljstava.

ČLAN 112.

Čim otpočne sukob, odrediće se Mešovite lekarske komisije u cilju pregleda bolesnih i ranjenih zarobljenika i donošenja svih korisnih odluka u vezi sa njima. Naimenovanje, zadaci i funkcionisanje tih Komisija imaju biti u skladu s odredbama Pravilnika priloženog ovoj Konvenciji.

Međutim, zarobljenici koji su po mišljenju lekarskih vlasti Sile koja ih drži, očito teški ranjenici ili teški bolesnici mogu biti repatrirani i bez pregleda od strane Mešovite lekarske komisije.

ČLAN 113.

Pored onih koji budu naznačeni od strane lekarskih vlasti Sile koja ih drži, ranjeni ili bolesni zarobljenici, koji pripadaju dole pobrojanim kategorijama imaće pravo da izlaze na pregled pred Mešovite lekarske komisije predviđene u prethodnom članu:

- 1) Ranjenici ili bolesnici koje predloži lekar, njihov zemljak, ili državljanin Sile učesnice u sukobu koja je saveznica Sile čiji su oni pripadnici, a koji vrši svoje dužnosti u logoru;
- 2) Ranjenici i bolesnici koje predloži njihov poverenik;
- 3) Ranjenici i bolesnici koje predloži Sila čiji su pripadnici ili organizacija koju je priznala ta Sila, a koja bi pritekla u pomoć zarobljenicima.

Ratni zarobljenici koji ne pripadaju jednoj od tri gornje kategorije mogu ipak izaći na pregled pred Mešovite lekarske komisije, ali će biti pregledani tek posle zarobljenika i navedenih kategorija.

Lekar zemljak ratnih zarobljenika koji su podvrgnuti pregledu Mešovite lekarske komisije i njihov poverenik imaju pravo da prisustvuju tome pregledu.

ČLAN 114.

Ratni zarobljenici žrtve nesrećnih slučajeva, izuzimajući one koji su sebe namerno povredili, koristiće se, u pogledu repatriranja i eventualnom smeštaja u neutralnu zemlju, odredbama ove Konvencije.

ČLAN 115.

Nijedan ratni zarobljenik kažnjen disciplinskom kaznom koji ispunjava uslove predviđene za repatriranje ili smeštaj u neutralnu zemlju, ne sme biti zadržan zbog toga što nije izdržao kaznu.

Ratni zarobljenici koji su sudski gonjeni ili osuđeni, a koji su predviđeni za repatriranje ili za smeštaj u neutralnu zemlju, mogu se koristiti tim merama pre okončanja postupka ili pre izvršenja kazne, ako Sila koja ih drži na to pristane.

Strane u sukobu će jedna drugoj saopštavati imena onih zarobljenika koji će biti zadržani do okončanja postupka odnosno izvršenja kazne.

ČLAN 116.

Troškovi oko repatriranja ratnih zarobljenika ili njihovog prevoza u neutralnu zemlju, padaju na teret Sile kojoj pripadaju ti zarobljenici, počev od granice Sile koja ih drži.

ČLAN 117.

Nijedan zarobljenik, koji je repatriran ne sme biti upotrebljen za aktivnu vojnu službu.

ODELJAK II

OSLOBOĐENJE I REPATRIRANJE RATNIH ZAROBLJENIKAPO OKONČANJU NEPRIJATELJSTAVA

ČLAN 118.

Ratni zarobljenici će po okončanju aktivnih neprijateljstava bez odlaganja biti oslobođeni i repatrirani.

Ukoliko sporazum zaključen između strana u sukobu u cilju okončanja neprijateljstava ne sadrži odredbe o tome, ili ako takvog sporazuma nema, svaka od Sila koje drže ratne zarobljenike sama će nastaviti i izvršiti bez odlaganja plan o njihovom repatriranju, saglasno načelu izraženom u prethodnom stavu.

I u jednom i u drugom slučaju, usvojene mere će se saopštiti ratnim zarobljenicima.

Troškovi oko repatriranja ratnih zarobljenika raspodeliće se u svakom slučaju pravično između Sile koja drži ratne zarobljenike i Sile čiji su oni pripadnici. U tome cilju, pri ovoj raspodeli primenjivaće se sledeća načela:

- a) kad se te dve Sile graniče jedna s drugom, Sila čiji su pripadnici ratni zarobljenici primiće na sebe troškove njihovog repatriranja počev od granice Sile koja ih drži;
- b) kad se te dve Sile ne graniče jedna s drugom, Sila koja drži ratne zarobljenike primiće na sebe troškove transporta ratnih zarobljenika na svojoj teritoriji do svoje granice ili do svoje luke za ukrcavanje koja je najbliža Sili čiji su oni pripadnici. Što se tiče ostalih troškova prouzrokovanih repatriranjem, zainteresovane strane će se sporazumeti da ih pravično podele između sebe. Zaključivanje jednog takvog sporazuma ne sme ni u kom slučaju da bude razlog i najmanjem odlaganju u repatriranju ratnih zarobljenika.

ČLAN 119.

Repatriiranje će se izvršiti pod uslovima sličnim onima koji su predviđeni članovima 46. do zaključno 48. ove Konvencije za premeštanje ratnih zarobljenika i vodeći računa o odredbama člana 181. kao i sledećih.

Prilikom repatriranja, stvari od vrednosti oduzete ratnim zarobljenicima, shodno odredbama člana 18, i sume u stranoj valuti koje nisu bile zamenjene u valutu Sile koja drži ratne zarobljenike biće im vraćene. Stvari od vrednosti i sume u stranoj valuti koje, iz bilo kog razloga ne bi bile vraćene ratnim zarobljenicima prilikom njihovog repatriranja, predaće se Birou za obaveštenja predviđenom članom 122.

Ratnim zarobljenicima će se dopustiti da sobom ponesu svoje lične stvari, svoju prepisku i pakete prispele na njihovu adresu; težina tih stvari može se ograničiti, ako to okolnosti repatriranja zahtevaju, na ono što zarobljenik može razumno poneti; u svakom slučaju, svakom pojedinom zarobljeniku će se dopustiti da ponese najmanje dvadeset pet kilograma.

Druge lične stvari zarobljenika koji je repatriran čuvaće Sila koja ga je držala; ona će mu ih dostaviti čim bude zaključila sa Silom, kojoj zarobljenik pripada, sporazum kojim se utvrđuju načini prenosa tih stvari i plaćanja troškova koje taj prenos bude prouzrokovao.

Ratni zarobljenici koji se nalaze pod krivičnom istragom zbog zločina ili dela po opštem krivičnom pravu mogu biti zadržani sve do završetka postupka i, ako je po sredi takav slučaj, sve do izdržanja

kazne. Tako isto će se postupiti i sa onima koji su osuđeni zbog zločina ili dela po opštem krivičnom pravu.

Strane u sukobu saopštice jedna drugoj imena ratnih zarobljenika koji će biti zadržani do kraja postupka ili do izvršenja kazne.

Strane u sukobu će se sporazumeti u cilju ustanovljenja komisija za pronalaženje rasturenih zarobljenika i obezbeđenje njihovog repatriranja u najkraćem roku.

ODELJAK III

SMRT RATNIH ZAROBLJENIKA

ČLAN 120.

Testamenti ratnih zarobljenika sastavljace se tako da ispunjavaju uslove za punovažnost propisane zakonodavstvom zemlje njihovog porekla, koja će preduzeti potrebne mere da s tim uslovima upozna Silu koja drži ratne zarobljenike. Na zahtev ratnog zarobljenika, a u svakom slučaju posle njegove smrti, testament će se bez odlaganja dostaviti Sili zaštitnici, dok će se jedan overen saglasan prepis predati Centralnoj agenciji za obaveštenja.

Umrlice, prema obrascu priloženom ovoj Konvenciji, ili spiskovi, koje overava odgovorni oficir, svih ratnih zarobljenika umrlih u zarobljeništvu, imaju se u najkraćem roku uputiti Birou za obaveštenja ratnih zarobljenika ustanovljenom shodno članu 122. Obaveštenja o identitetu nabrojana u stavu trećem člana 17, mesto i datum smrti, uzrok smrti, mesto i datum sahrane kao i sva obaveštenja potrebna radi utvrđivanja grobova moraju biti uneta u te umrlice, odnosno, u te spiskove.

Sahranjivanju ili spaljivanju mora da prethodi lekarski pregled tela radi konstatovanja smrti, omogućavanja sastavljanja izveštaja i, ako se ukaže potreba, radi utvrđivanja identiteta pokojnika.

Vlasti koje drže ratne zarobljenike vodiće brigu o tome da ratni zarobljenici koji umru u zarobljeništvu budu pristojno sahranjeni, po mogućstvu shodno crkvenim obredima veroispovesti kojoj pripadaju i da njihovi grobovi budu poštovani, uredno održavani i tako obeleženi da uvek mogu biti pronađeni. Kad god to bude moguće, umrli ratni zarobljenici koji su pripadnici iste Sile sahranjivaće se na istom mestu.

Umrli ratni zarobljenici sahranjivaće se pojedinačno, izuzev u slučaju više sile koja bi nalagala zajednički grob. Leševi se smeju spaljivati samo ako to iziskuju neophodni razlozi higijene ili veroispovesti pokojnika ili još ako je on sam izrazio želju u tom smislu. U slučaju spaljivanja, u umrlicu će se o tome uneti napomena uz navođenje razloga zbog kojih je leš spaljen.

Da bi se grobovi uvek mogli pronaći, sva obaveštenja koja se odnose na sahranjivanja i na grobove imaju biti registrovana od strane Službe za grobove koju ustanovljava Sila koja drži ratne zarobljenike. Spiskovi grobova i obaveštenja koja se odnose na ratne zarobljenike sahranjene na grobljima ili na drugom mestu dostaviće se Sili čiji su pripadnici bili ti ratni zarobljenici. Na Silu koja kontroliše tu teritoriju padaće, ako je učesnica Konvencije, dužnost da se stara o tim grobovima i da zabeleži svaki docniji prenos leševa. Ove odredbe se isto tako primenjuju i na pepeo umrlih koji čuva Služba za grobove dok je zemlja porekla ne upozna sa konačnim namerama koje želi da preduzme tim povodom.

ČLAN 121.

Svaka smrt ili ozbiljno ranjavanje jednog ratnog zarobljenika koje je prouzrokovao, ili za koje postoji sumnja da ih je prouzrokovao, neki stražar, drugi ratni zarobljenik, ili ma koja druga osoba, kao i svaki smrtni slučaj čiji je uzrok nepoznat, biće odmah predmet zvanične istrage od strane Sile koja drži ratne zarobljenike.

O tom slučaju će se odmah obavestiti Sila zaštitnica. Prikupiće se izjave svedoka, i naročito izjave ratnih zarobljenika; izveštaj sa njima dostaviće se pomenutoj Sili.

Ako istraga ustanovi krivicu jedne ili više osoba, Sila koja drži ratne zarobljenike preduzeće sve mere za sudsko gonjenje odgovornog ili odgovornih lica.

DEO V

BIRO ZA OBAVEŠTENJA O RATNIM ZAROBLJENICIMA I DRUŠTVA KOJA IM UKAZUJU POMOĆ

ČLAN 122.

Čim otpočne sukob i u svim slučajevima okupacije, svaka od strana u sukobu ustanoviće jedan zvanični Biro za obaveštenja o ratnim zarobljenicima koji se nalaze u njenoj vlasti; neutralne ili nezaraćene Sile koje na svoju teritoriju prime lica koja pripadaju jednoj od kategorija koje predviđa član 4. postupiće prema tim licima na isti način. Zainteresovana Sila će se postarati da Biro za obaveštenja dobije potrebne prostorije, materijal i osoblje kako bi uspešno mogao vršiti svoju dužnost. Ona ima pravo da tu zaposli ratne zarobljenike poštujući utvrđene uslove u Odeljku ove Konvencije koji se odnose na rad ratnih zarobljenika.

Svaka od strana u sukobu dostaviće, u najkraćem mogućem roku, svom Birou za obaveštenja, o kojima je reč u četvrtom, petom i šestom stavu ovoga člana, sva obaveštenja koja se tiču svake neprijateljske osobe koja pripada jednoj od kategorija predviđenih članom 4. a koje su pale pod njenu vlast. Neutralne ili nezaraćene Sile postupiće na isti način prema onim licima iz tih kategorija koja budu primile na svoju teritoriju.

Biro će ta obaveštenja hitno i najbržim sredstvima dostaviti zainteresovanim Silama, posredstvom, s jedne strane Sila zaštitnica a, s druge strane, Centralne agencije predviđene u članu 123.

Ta obaveštenja treba da omoguće da se brzo obaveste zainteresovane porodice. Ukoliko njima raspolaze Biro za obaveštenja, ta obaveštenja će sadržati za svakog ratnog zarobljenika, u granicama odredaba člana 17, prezime, ime, čin, broj matrikule, mesto i potpun datum rođenja, naznačenje Sile čiji je pripadnik, ime oca i devojačko prezime majke, prezime i adresu osobe koja treba da bude obaveštena, kao i adresu na koju može biti upućena prepiska zarobljeniku.

Biro za obaveštenja primaće od ranih nadležnih službi podatke o promenama, oslobođenjima, repatriranjima, bekstvima, smeštajima u bolnice, smrtnim slučajevima i dostavljaće ih na način predviđen gore u stavu trećem.

Isto tako će se redovno dostavljati, po mogućstvu svake nedelje i obaveštenja o zdravstvenom stanju zarobljenika, teških ranjenika ili bolesnika.

Biro za obaveštenja će isto tako imati za dužnost da odgovara na sve molbe koje mu se upućuju povodom ratnih zarobljenika, podrazumevajući tu i one koji su umrli u zarobljeništvu; on će pristupiti i potrebnim istragama kako bi pribavio tražena obaveštenja kojima ne raspolaze.

Sva pismena saopštenja koja daje Biro moraju se overavati potpisom ili pečatom.

Biro za obaveštenja imaće, sem toga, za zadatak da pribavlja i dostavlja zainteresovanim Silama sve lične stvari od vrednosti, podrazumevajući tu i sume u nekoj drugoj valuti nego što je valuta Sile koja drži ratne zarobljenike, kao i dokumenta koja imaju važnost za bliske rođake, a koje su ostavili ratni zarobljenici prilikom repatriranja, oslobođenja, bekstva ili smrti. Ti predmeti će biti slati u paketima zapečaćenim od strane Biroa; tim paketima će se priključiti izjave kojima se tačno ustanovljava identitet lica kojima ti predmeti pripadaju, kao i potpun inventar paketa. Ostale lične stvari zarobljenika o kojima je reč dostavljaće se saglasno zaključenim sporazumima između zainteresovanih strana u sukobu.

ČLAN 123.

U nekoj neutralnoj zemlji će se ustanoviti Centralna agencija za obaveštenja o ratnim zarobljenicima. Međunarodni komitet Crvenog krsta predložiće zainteresovanim Silama, ako to smatra potrebnim, organizovanje jedne takve agencije.

Ta agencija će imati za zadatak da prikuplja sva obaveštenja o ratnim zarobljenicima do kojih može doći zvaničnim ili privatnim putem; ona će ih dostavljati što je moguće brže zemlji porekla zarobljenika ili Sili čiji su oni pripadnici. Radi vršenja tih poslova, njoj će strane u sukobu davati sve olakšice.

Pozivaju se Visoke strane ugovornice, a naročito one čiji se pripadnici koriste uslugama Centralne agencije, da ovoj poslednjoj ukazuju potrebnu finansijsku pomoć.

Ove odredbe ne smeju se tumačiti kao da ograničavaju humanitarnu delatnost Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i društava za pomoć pomenutim u članu 125.

ČLAN 124.

Nacionalni birovi za obaveštenja i Centralna agencija za obaveštenja uživaće oslobođenje od poštanskih taksi, kao i sva oslobođenja predviđena u članu 74. i, u granicama mogućnosti oslobođenja od plaćanja telegrafskih taksi ili, u najmanju ruku, znatno smanjenje tih taksi.

ČLAN 125.

Ukoliko to dopuštaju mere koje bi one smatrale neophodnim radi zaštite svoje bezbednosti ili svake druge opravdane potrebe, Sile koje drže ratne zarobljenike ukazivaće najbolji prijem verskim organizacijama, društvima za pružanje pomoći, ili svakoj drugoj organizaciji koja bi pritekla u pomoć ratnim zarobljenicima. One će njima, kao i njihovim uredno akreditovanim delegatima, pružati sve potrebne olakšice radi posećivanja ratnih zarobljenika, raspodele pomoći, materijala svakog porekla, namenjenog verskim, prosvetnim ili rekreacionim ciljevima, ili da im pomognu u organizovanju upotrebe slobodnog vremena u krugu logora. Navedena društva ili organizacije mogu biti osnovane bilo na teritoriji Sile koja drži ratne zarobljenike, bilo u nekoj drugoj zemlji, a mogu biti i međunarodnog karaktera.

Sila koja drži ratne zarobljenike može da ograniči broj društava i organizacija čiji su delegati ovlašćeni da vrše svoju delatnost na njenoj teritoriji i pod njenim nadzorom, pod uslovom, u svakom slučaju, da takvo ograničenje ne ometa pružanje uspešne i dovoljne pomoći svim ratnim zarobljenicima.

Poseban položaj Međunarodnog komiteta Crvenog krsta na tom području biće u svako doba priznat i poštovan.

Čim pomoć ili materijal određen za gore navedene svrhe bude uručen ratnim zarobljenicima, ili odmah posle toga, društvu za pomoć ili organizaciji pošiljaocu, dostaviće se priznanice za svaku pošiljku, koje će potpisati poverenik tih zarobljenika. Priznanice koje se odnose na te pošiljke predaće istovremeno i administrativne vlasti koje čuvaju zarobljenike.

[1] Hospitalizacija (prim.Red.kom.).

DEO VI

IZVRŠENJE KONVENCIJE

ODELJAK I

OPŠTE ODREDBE

ČLAN 126.

Predstavnici ili delegati Sila zaštitnica ovlašćeni su da posećuju sva mesta gde se nalaze ratni zarobljenici, naročito mesta gde su oni internirani, zatvoreni i gde rade; oni će imati pristupa u sve prostorije koje koriste zarobljenici. Oni su isto tako ovlašćeni da posete sva mesta kuda dolaze, prolaze ili odakle dolaze zarobljenici koji se premeštaju. Oni mogu razgovarati sa zarobljencima bez prisustva svedoka, a naročito sa njihovim poverenikom, posredstvom tumača ako je to potrebno.

Predstavnicima i delegatima Sila zaštitnica daće se puna sloboda u pogledu izbora mesta koja žele da posete; trajanje i učestalost tih poseta ne mogu se ograničiti. Te posete se mogu zabraniti samo zbog neophodne vojne potrebe i samo izuzetno i privremeno.

Sila koja drži ratne zarobljenike i Sila čiji su pripadnici zarobljenici kojima se čini poseta mogu se sporazumeti, ako za tim postoji potreba, da se zemljacima tih zarobljenika dopusti da prisustvuju posetama.

Iste povlastice uživaće i delegati Međunarodnog komiteta Crvenog krsta. Naimenovanje tih delegata biće uslovljeno odobrenjem Sile u čijoj se vlasti nalaze ratni zarobljenici kojima se čini poseta.

ČLAN 127.

Visoke strane ugovornice obavezuju se da u svojim zemljama vrše, za vreme mira, kao i za vreme rata, što je moguće šire upoznavanje stanovništva sa tekstom ove Konvencije, a naročito da proučavanje njenih odredaba unesu u programe vojne nastave, a po mogućstvu, i građanske nastave, kako bi s načelima Konvencije bile poznate sve njihove oružane snage i građanstvo.

Vojne ili druge vlasti koje, za vreme rata, primaju na sebe odgovornost prema ratnim zarobljencima, moraju imati tekst Konvencije i biti posebno obučene u poznavanju njenih odredaba.

ČLAN 128.

Visoke strane ugovornice dostavljajuće jedna drugoj preko Švajcarskog federalnog veća, a za vreme neprijateljstva, posredstvom Sila zaštitnica, zvanične prevode ove Konvencije, kao i zakone i pravilnike koje bi donele u cilju da obezbede njenu primenu.

ČLAN 129.

Visoke strane ugovornice obavezuju se da će preduzeti svaku zakonodavnu meru potrebnu radi propisivanja odgovarajućih krivičnih sankcija protiv lica koja su izvršila, ili koja su izdala naređenje da se izvrši, koja od teških povreda ove Konvencije određenih u sledećem članu.

Svaka Strana ugovornica biće dužna da pronalazi lica osumnjičena da su izvršila, ili da su naredila da se izvrši, koja od tih teških povreda, i ona će biti obavezna da ih izvede pred svoje sopstvene sudove, bez obzira na njihovo državljanstvo. Ona će isto tako moći, ako to više voli, a prema uslovima predviđenim u njenom sopstvenom zakonodavstvu, da ih preda na suđenje kojoj drugoj Strani ugovornici zainteresovanoj u sudskom gonjenju, ukoliko ta Strana ugovornica raspolaže dovoljnim dokazima protiv pomenutih lica.

Svaka Strana ugovornica preduzeće potrebne mere u cilju suzbijanja dela protivnih odredbama ove Konvencije, a koja ne predstavljaju teške povrede određene u sledećem članu.

Okrivljeni će u svakoj prilici uživati garantije postupka i slobodne odbrane, koje ne smeju biti manje od onih koje su predviđene u članu 105. i sledećim članovima ove Konvencije.

ČLAN 130.

Teške povrede koje se imaju u vidu u prethodnom članu jesu povrede koje obuhvataju jedno od sledećih dela, ako su ona izvršena protiv lica ili dobara koje štiti Konvencija: hotimično ubistvo,

mučenje ili nečovečno postupanje, podrazumevajući tu i biološke opite, namerno prouzrokovanje velikih patnji ili nanošenje ozbiljnih povreda telu i zdravlju, prisiljavanje ratnog zarobljenika da služi u oružanim snagama neprijateljske Sile, ili njegovo lišavanje prava da bude redovno i nepristrasno suđen prema odredbama ove Konvencije.

ČLAN 131.

Nijedna Strana ugovornica ne može osloboditi samu sebe, niti drugu Stranu ugovornicu, odgovornosti koju je ona sama, ili ta druga Strana ugovornica, na sebe navukla usled povreda predviđenih u prethodnom članu.

ČLAN 132.

Na zahtev jedne strane u sukobu, mora se povodom svake navedene povrede Konvencije otvoriti istraga na način koji će utvrditi zainteresovane strane.

Ako sporazum o postupku istrage nije postignut, strane će se sporazumeti da izaberu arbitra koji će odlučiti o postupku koji se ima primeniti.

Pošto se povreda ustanovi, strane u sukobu će je otkloniti i suzbiti u najkraćem mogućem roku.

ODELJAK II

ZAVRŠNE ODREDBE

ČLAN 133.

Ova Konvencija je sastavljena na francuskom i na engleskom jeziku. Oba teksta su podjednako autentična. Švajcarsko federalno veće postaraće se da se izrade zvanični prevodi Konvencije na ruskom i na španskom jeziku.

ČLAN 134.

Ova Konvencija zamenjuje Konvenciju od 27. jula 1929. godine u odnosima između Visokih strana ugovornica.

ČLAN 135.

U odnosima između Sila vezanih Haškom konvencijom o zakonima i običajima rata na kopnu, bilo da se radi o Konvenciji od 29. jula 1899. ili o onoj od 18. oktobra 1907, a koje Sile učestvuju u ovoj Konvenciji, ova poslednja će dopunjavati glavu II Pravilnika priloženog napred pomenutim Haškim konvencijama.

ČLAN 136.

Ova Konvencija, koja će nositi današnji datum, može, do 12. februara 1950., biti potpisana u ime Sila predstavljenih na konferenciji koja je otpočela rad u Ženevi 21. aprila 1949, kao i u ime Sila koje nisu predstavljene na Konferenciji, a koje učestvuju u Konvenciji od 27. jula 1929. godine.

ČLAN 137.

Ova Konvencija biće ratifikovana što je pre moguće, a instrumenti ratifikacije deponovaće se u Bernu.

O deponovanju svakog instrumenta ratifikacije sastaviće se zapisnik, čiji će overeni prepis Švajcarsko federalno veće dostaviti svim Silama u čije ime Konvencija do tada bude potpisana, ili čije pristupanje do tada bude notifikovano.

ČLAN 138.

Ova Konvencija stupiće na snagu šest meseci posle deponovanja najmanje dva instrumenta ratifikacije.

Posle toga ona će za svaku Visoku stranu ugovornicu stupiti na snagu po isteku šest meseci od deponovanja njenog instrumenta ratifikacije.

ČLAN 139.

Počev od dana njenog stupanja na snagu, ova Konvencija biće otvorena za pristupanje svakoj Sili u čije ime ova Konvencija nije potpisana.

ČLAN 140.

Pristupanja ovoj Konvenciji notifikovaće se pismenim putem Švajcarskom federalnom veću i proizvođaće svoje dejstvo po isteku šest meseci od dana prijema ove notifikacije.

Švajcarsko federalno veće obavestiće o pristupanju sve Sile u čije ime Konvencija do tada bude potpisana, ili čije pristupanje do tada bude notifikovano.

ČLAN 141.

Situacije predviđene u članovima 2. i 3. staviće odmah u dejstvo ratifikacije koje su strane u sukobu deponovale i pristupanja koje su notifikovale pre ili posle početka neprijateljstava ili okupacije. Saopštavanje o primljenim notifikacijama, ili pristupanjima strana u sukobu, vršiće Švajcarsko federalno veće najbržim putem.

ČLAN 142.

Svaka od Visokih strana ugovornica slobodna je da otkáže ovu Konvenciju.

Otkaz će pismenim putem biti notifikovan Švajcarskom federalnom veću. Ono će notifikaciju saopštiti vladama svih Visokih strana ugovornica.

Otkaz će početi da proizvodi dejstvo godinu dana posle njegove notifikacije Švajcarskom federalnom veću. Međutim, otkaz notifikovan dok se Sila koja ga je učinila nalazi u nekom sukobu, neće imati nikakvog dejstva sve dok mir ne bude zaključen i, u svakom slučaju, dokle god ne budu okončane radnje oko oslobođenja i repatriranja lica zaštićenih ovom Konvencijom.

Otkaz će važiti samo u odnosu na Silu koja ga je učinila. On neće imati nikakvog dejstva na obaveze koje će strane u sukobu ostati dužne da ispunjavaju na osnovu načela međunarodnog prava koja proističu iz ustanovljenih običaja među civilizovanim narodima, i zakona čovečnosti i iz potreba koje nalaže opšta savest.

ČLAN 143.

Švajcarsko federalno veće registrovaće ovu Konvenciju kod Sekretarijata Ujedinjenih nacija. Švajcarsko federalno veće isto tako će izveštavati Sekretarijat Ujedinjenih nacija o svim ratifikacijama, pristupanjima i otkazima koje bude primalo povodom ove Konvencije.

U potvrdu čega su potpisnici, pošto su deponovali svoja odnosna punomoćstva, potpisali ovu Konvenciju.

Rađeno u Ženevi, 12. avgusta 1949. na francuskom i engleskom jeziku, s tim da original ima biti deponovan u arhivu Švajcarske Konfederacije. Švajcarsko federalno veće dostaviće overen prepis Konvencije svakoj od država potpisnica, kao i državama koje budu pristupile Konvenciji.

PRILOG I

OBRAZAC SPORAZUMA O NEPOSREDNOM REPATRIRANJU I SMEŠTAJU U NEUTRALNOJ ZEMLJI RANJENIKA I BOLESNIKA RATNIH ZAROBLJENIKA

(videti član 110.)

I - NAČELA ZA NEPOSREDNO REPATRIRANJE ILI ZA SMEŠTAJ U NEUTRALNOJ ZEMLJI

A. Neposredno repatriranje

Biće neposredno repatrirani:

1) Svi ratni zarobljenici sa sledećim oštećenjima organima nastalim posle povrede: gubitak jednog ekstremiteta, oduzetost živca, oštećenja zglobova ili druga oštećenja, pod uslovom da se invaliditet sastoji u gubitku najmanje jedne šake ili jednog stopala, ili da je on ravan gubitku jedne šake ili jednog stopala.

Ne isključujući ni u koliko mogućnost i šireg tumačenja, sledeći slučajevi smatraće se ravnim gubitku jedne šake, odnosno jednog stopala:

a) gubitak šake, svih prstiju ili palca i kažiprsta jedne ruke; gubitak stopala ili svih prstiju i donožnih kostiju jednog stopala;

b) ukočenost zgloba, gubitak koštanog tkiva, skvrčavanje ožiljaka koje onemogućuje funkciju jednog od velikih zglobova ili svih zglobova prstiju jedne ruke;

c) lažni zglob dugih kostiju;

d) nagrđenosti organima posle preloma kostiju ili drugih unesrećenja, koje povlače ozbiljno smanjenje radne sposobnosti i sposobnosti za nošenje tereta.

2) Svi ranjeni ratni zarobljenici čije je stanje postalo hronično do te mere da se, i pored lečenja, prognostički isključuje mogućnost izlečenja u toku jedne godine od ranjavanja, kao na primer u slučaju:

a) projektila u srcu, čak iako Mešovita lekarska komisija, prilikom svog pregleda nije mogla utvrditi teže poremećaje;

b) metalnog parčeta u mozgu ili u plućima, čak i ako Mešovita lekarska komisija, prilikom svog pregleda, nije u stanju da utvrdi lokalnu ili opštu reakciju organizma;

e) gnojnog zapaljenja kosti čije izlečenje ne izgleda moguće u toku jedne godine od ranjavanja, a koje će verovatno dovesti do ukočenosti nekog globa ili do drugih promena koje su ravne gubitku jedne šake ili jednog stopala;

f) duboke i gnojave rane nekog od velikih zglobova;

g) povrede lobanje sa gubitkom ili pomeranjem koštanog tkiva;

h) ranjavanja ili opekotine lica sa gubitkom tkiva i funkcionalnim oštećenjima;

i) povrede kičmene moždine;

j) oštećenja perifernih živaca, čije su posledice ravne gubitku jedne šake ili jednog stopala, a za čije izlečenje je potrebno više od godinu dana posle povrede, kao na primer: povreda brahijalnog ili slabinsko-krsnog živčanog spleta, središnjog ili sednjačnog živca kao i istovremene povrede žbičnog i lakatnog živca ili lisnjačnog i goleničnog živca itd. Povreda žbičnog, lakatnog, lisnjačnog ili goleničnog živca sama za sebe ne opravdava repatriranje, izuzev u slučaju kontraktura ili ozbiljnih neurotrofičnih poremećaja;

k) povrede mokraćnog trakta, koja ozbiljno poremećuje njegovo funkcionisanje.

3) Svi bolesni ratni zarobljenici čije je oboljenje u takvom hroničnom obliku, da se i pored lečenja, prognostički isključuje mogućnost izlečenja za godinu dana od početka bolesti, kao, na primer, u slučaju:

a) evolutivne tuberkuloze bilo kojeg organa, koja se prema lekarskim predviđanjima ne može više izlečiti ili barem znatno poboljšati lečenjem u neutralnoj zemlji;

b) zapaljenja plućne maramice sa izlivom;

c) teških oboljenja disajnih organa netuberkulozne prirode, koja se smatraju neizlečivim, na primer: teški emfizem pluća (sa ili bez zapaljenja dušnica); hronična astma [1]; hronično zapaljenje dušnica koje u zarobljeništvu traje više od jedne godine, bronhiektazije; itd

d) teških hroničnih oštećenja krvotoka, na primer: oštećenje srčanih zalistaka i srčanog mišića koja su u toku zarobljeništvu pokazivala znake dekompenzacije, čak i ako Mešovita lekarska komisija, prilikom svog pregleda, ne može da utvrdi nijedan od tih znakova; oboljenja srčane kese i krvnih sudova (Bergerova bolest, aneurizme velikih krvnih sudova); itd;

e) teških hroničnih oboljenja organa za varenje, na primer: grizlica želuca ili dvanaestopalačnog creva; posledica hirurške intervencije na želucu izvršene u zarobljeništvu; hronično zapaljenje sluzokože želuca, tankog ili debelog creva koje traje duže od jedne godine i koje teže remeti opšte stanje organizma; ciroza jetre; hronično oboljenje žučne kese; itd;

f) teških hroničnih oboljenja polnih i mokraćnih organa, na primer: hronična oboljenja bubrega sa sledstvenim poremećajima funkcije; izvađen tuberkulozni bubreg; hronično zapaljenje bubrežne karlice ili hronično zapaljenje mokraćne bešike; hidronefroza ili pionefroza; teža hronična ginekološka oboljenja; trudnoća ili porođajna oboljenja, ako je smeštaj u bolnicu u neutralnoj zemlji nemoguć; itd;

g) teških hroničnih oboljenja centralnog i perifernog živčanog sistema, na primer: sve psihoze i ispoljene psihoneuroze, kao što su teška histerija, teška logorska psihoneuroza itd; na propisan način utvrđena od specijaliste [2]; svaka padavica utvrđena propisno od lekara logora; moždana arterioskleroza; hronično zapaljenje živaca, koje traje duže od godinu dana; itd;

h) teških hroničnih oboljenja neurovegetativnog živčanog sistema sa značajnim opadanjem intelektualne ili telesne sposobnosti, znatnog gubitka težine i opšte telesne slabosti;

i) potpuno slepilo ili slepilo na jednom oku, ako je vid drugog oka ispod 1 i pored upotrebe korektivnih stakala; smanjenja oštine vida koje se ne može popraviti na 5 bar za jedno oko; ostalih težih očnih oboljenja, na primer: glaukom, zapaljenje dužice, zapaljenje sudovnjače, trahom; itd;

j) poremećaja sluha, kao što je potpuna jednostrana gluvoća, ako drugo uvo ne čuje običan govor na rastojanju od jednog metra; itd;

k) teških metaboličnih oboljenja; na primer: šećerna bolest koja iziskuje lečenje insulinom; itd;

l) teških poremećaja žlezda sa unutrašnjim lučenjem, na primer: tireotoksikoza; hipotireoza; Adisonova bolest; Simondsova kaheksija; tetanija; itd;

m) teških i hroničnih oboljenja krvotvornih organa;

- n) teških hroničnih trovanja, na primer: trovanje olovom; trovanje živom; morfinizam, kokainizam, alkoholizam, trovanje gasovima, oštećenja jonizirajućim zračenjem, itd;
- o) hroničnih oboljenja organa za kretanje sa izraženim funkcionalnim poremećajima, na primer: deformantne artroze; primarno i sekundarno hronični artritis; reumatizam sa teškim kliničkim znacima itd;
- p) hroničnih i teških oboljenja kože, koja su uporna na lečenje;
- q) svih malignih tumora;
- r) teških hroničnih zaraznih bolesti, koje traju već godinu dana od njihove pojave, na primer: malarija sa izrazitim organskim oštećenjima; amebna ili bacilarna dizenterija sa značajnim poremećajima, tercijalni visceralni sifilis, otporan na lečenje, guba; itd;
- s) teških avitaminoza ili teških iznemoglosti od gladovanja;

A. Smeštaj u neutralnoj zemlji

Za smeštaj u bolnice u neutralnoj zemlji predlagaće se:

- 1) Svi povređeni ratni zarobljenici, koji se ne mogu izlečiti u zarobljeništvu, ali koji bi mogli ozdraviti, ili čije bi se stanje nesumnjivo moglo poboljšati ako bi se smestili u bolnice neutralne zemlje;
- 2) Ratni zarobljenici oboleli od tuberkuloze, u ma kom obliku i ma kojeg organa, čije bi lečenje u neutralnoj zemlji verovatno dovelo do izlečenja ili bar do znatnog poboljšanja bolesti, izuzev primarne tuberkuloze izlečene pre zarobljeništvu;
- 3) Ratni zarobljenici oboleli od bilo koje bolesti organa za disanje, organa za krvotok, za varenje, živaca, čula, polno-mokraćnih organa, kože, organa za kretanje, itd; a koje zahtevaju lečenje i čije bi lečenje dalo očigledno bolje rezultate u neutralnoj zemlji nego u zarobljeništvu.
- 4) Ratni zarobljenici, kojima je u zarobljeništvu operativno odstranjen bubreg zbog netuberkuloznog oboljenja bubrega, ili koji boluju od osteomijelita na putu izlečenja ili latentnog, ili od šećerne bolesti koja ne zahteva lečenje insulinom, itd.
- 5) Ratni zarobljenici koji boluju od neuroza prouzrokovanih ratom ili zarobljeništvom.

Bolesnici čija je neuroza posledica zarobljeništvu, a koji nisu izlečeni posle tri meseca bolničkog lečenja u neutralnoj zemlji ili koji se, posle toga roka, očito ne nalaze na putu konačnog ozdravljenja, biće repatrirani.

- 6) Svi ratni zarobljenici koji boluju od hroničnog trovanja (gasovi, metali, alkaloidi, itd) a za koje su izgledi za ozdravljenje u neutralnoj zemlji naročito povoljni.
- 7) Sve trudne žene ratni zarobljenici i žene zarobljenici majke, sa svojom odojčadi i malom decom.

Isključeni su od smeštaja u bolnice u neutralnoj zemlji:

- 1) Svi slučajevi duševnog oboljenja propisno utvrđeni;
- 2) Sva organska ili funkcionalna živčana oboljenja za koja se smatra da su neizlečiva.
- 3) Sve zarazne bolesti u periodu mogućnosti njihovog prenošenja na druge, sem tuberkuloze.

II - OPŠTE NAPOMENE

1) Napred utvrđeni uslovi imaju se, načelno, tumačiti i primenjivati u što je moguće širem smislu.

To široko tumačenje će se naročito primenjivati na duševna i živčana oboljenja prouzrokovana ratom ili zarobljeništvom, kao i na slučajeve tuberkuloze svih stadijuma oboljenja. Ratni zarobljenici koji su zadobili više povreda, od kojih nijedna, posmatrana ponaosob, ne opravdana repatriranje, biće pregledani u istom duhu, vodeći računa o duševnim ozledama prouzrokovanim brojem rana.

2) Svi nesporni slučajevi, koji daju pravo na neposredno repatriranje (odsečen ekstremitet, potpuno slepilo ili potpuna gluvoća, otvorena tuberkuloza pluća, duševno oboljenje, maligni tumori, itd.) biće pregledani i repatrirani, što je moguće pre od strane logorskih lekara ili komisija vojnih lekara koje odredi Sila koja drže ratne zarobljenike.

3) Povrede i bolesti od pre rata, a koje se nisu pogoršale, kao i ratne povrede koje nisu sprečile ponovno vršenje vojne službe, ne daju pravo na neposredno repatriranje.

4) Ove odredbe će se tumačiti i primenjivati na sličan način u svim državama učesnicima u sukobu. Zainteresovane Sile i vlasti davaće Mešovitim lekarskim komisijama sve olakšice potrebne za izvršenje njihovog zadatka.

5) Gore navedeni primeri pod brojem I predstavljaju samo tipične slučajeve. Oni slučajevi koji se ne slažu u svim pojedinostima s tim odredbama rešavaće se u duhu odredaba člana 110. ove Konvencije kao i u duhu načela koja sadrži ovaj sporazum.

PRILOG II

PRAVILNIK O MEŠOVITIM LEKARSKIM KOMISIJAMA

(Videti član 112.)

ČLAN 1.

U sastav Mešovitih lekarskih komisija predviđenih u članu 112. Konvencije ulaze po tri člana, od kojih dvojica pripadaju jednoj neutralnoj zemlji, dok trećeg određuje Sila koja drži ratne zarobljenike. Komisiji predsedava jedan od neutralnih članova.

ČLAN 2.

Dva neutralna člana određuje Međunarodni komitet Crvenog krsta sporazumno sa Silom zaštitnicom, na zahtev Sile koja drži ratne zarobljenike. Oni mogu biti nastanjeni kako u zemlji porekla, tako i u nekoj drugoj neutralnoj zemlji ili na teritoriji Sile koja drži ratne zarobljenike.

ČLAN 3.

Zainteresovane strane u sukobu treba da daju svoj pristanak za izbor neutralnih članova i one će taj pristanak notifikovati Međunarodnom komitetu Crvenog krsta i Sili zaštitnici. Od trenutka te notifikacije smatraće se da su neutralni članovi punovažno naimenovani.

ČLAN 4.

Biće naimenovani isto tako u dovoljnom broju i članovi zamenici kako bi zamenili redovne članove za slučaj potrebe. To naimenovanje će se izvršiti istovremeno sa naimenovanjem redovnih članova, ili bar u najkraćem mogućem roku.

ČLAN 5.

Ako, ma iz kog razloga, Međunarodni komitet Crvenog krsta ne može da pristupi nimenovanju neutralnih članova, nimenovanje će izvršiti Sila zaštitnica.

ČLAN 6.

U granicama mogućnosti, jedan od dva neutralna člana treba da bude hirurg, a drugi lekar.

ČLAN 7.

Neutralni članovi će uživati potpunu samostalnost prema stranama u sukobu, koje im moraju obezbediti sve olakšice za izvršenje njihove misije.

ČLAN 8.

Međunarodni komitet Crvenog krsta će, u sporazumu sa Silom koja drži ratne zarobljenike, utvrditi uslove poslovanja zainteresovanih, kada bude izvršio nimenovanja naznačena u članovima 2. i 4. ovog Pravilnika.

ČLAN 9.

Čim za neutralne članove bude dobijen pristanak, Mešovite lekarske komisije otpočeće svoj rad što je moguće pre, ali, u svakom slučaju, u roku od tri meseca od dana pristanka.

ČLAN 10.

Mešovite lekarske komisije pregledaće sve zarobljenike navedene u članu 113. Konvencije. One će predložiti repatriranje, isključenje od repatriranja ili odlaganje za kasniji pregled. Njihove odluke se donose većinom glasova.

ČLAN 11.

U toku meseca koji dolazi iza pregleda, odluka doneta od strane komisije u svakom konkretnom slučaju biće saopštena Sili koja drži ratne zarobljenike, Sili zaštitnici i Međunarodnom komitetu Crvenog krsta. Mešovita lekarska komisija obavestiće isto tako svakog zarobljenika koji je bio na pregledu o donetoj odluci, a onima čije repatriranje bude predložila izdaće uverenje prema obrascu priloženom ovoj Konvenciji.

ČLAN 12.

Sila koja drži ratne zarobljenike biće dužna da izvrši odluke Mešovite lekarske komisije u roku od tri meseca pošto uredno bude o tome obaveštena.

ČLAN 13.

Ako nema nijednog neutralnog lekara u zemlji u kojoj postoji potreba za radom jedne Mešovite lekarske komisije, i ako je iz ma kojeg razloga nemoguće odrediti neutralne lekare koji borave u nekoj drugoj zemlji, Sila koja drži ratne zarobljenike, postupajući sporazumno sa Silom zaštitnicom, ustanoviće lekarsku komisiju koja će na sebe uzeti iste dužnosti kao Mešovita lekarska komisija, shodno odredbama članova 1, 2, 3, 4, 5, i 8. ovog Pravilnika.

ČLAN 14.

Mešovite lekarske komisije radiće stalno i posećivaće svaki logor u razmacima koji ne smeju biti duži od šest meseci.

PRILOG III

PRAVILNIK O KOLEKTIVNOJ POMOĆI RATNIM ZAROBLJENICIMA

(Videti član 73.)

ČLAN 1.

Poverenici su ovlašćeni da dele poverene im pošiljke kolektivne pomoći svim ratnim zarobljenicima koji su administrativno priključeni njihovom logoru, podrazumevajući tu i zarobljenike koji se nalaze u bolnicama ili u zatvorima ili u drugim popravnim zavodima.

ČLAN 2.

Podela pošiljki kolektivne pomoći vršiće se prema uputstvima darodavaca i saglasno planu koji ustanove poverenici; međutim, podela sanitetskog materijala za pomoć vršiće se, prvenstveno, u sporazumu sa glavnim lekarima i ovi će moći u bolnicama i prostorijama za izdržavanje karantina da odstupe od izrečenih uputstava ukoliko to potrebe njihovih bolesnika zahtevaju. Uz ovo ograničenje, podelu treba uvek pravedno vršiti.

ČLAN 3.

Da bi se mogla proveriti kakvoća i količina primljene robe, i da bi se u tu svrhu pripremili detaljni izveštaji za darodavce, poverenici ili njihovi pomoćnici su ovlašćeni da odu do mesta prispeća pošiljki pomoći, koja se nalaze u blizini njihovog logora.

ČLAN 4.

Poverenicima će se dati potrebne olakšice radi proveravanja da li je podela kolektivnih pomoći u svim logorskim jedinicama i ustanovama pridodatim njihovom logoru izvršena shodno njihovim uputstvima.

ČLAN 5.

Poverenici su ovlašćeni da ispune, kao i da nalože poverenicima radnih jedinica ili glavnim lekarima karantina i bolnica da ispune obrasce ili upitnike namenjene darodavcima, a koji se odnose na kolektivne pomoći (podela, potrebe, količine itd.). Ti obrasci i upitnici, uredno ispunjeni, biće bez odlaganja dostavljeni darodavcima.

ČLAN 6.

Da bi obezbedili redovnu raspodelu kolektivne pomoći ratnim zarobljenicima svoga logora, kao i da bi, eventualno, zadovoljili potrebe koje će prouzrokovati dolazak novih kontingenata zarobljenika, poverenici su ovlašćeni da ustanove i da održavaju dovoljne zalihe kolektivne pomoći. Njima će se, u tu svrhu, staviti na raspolaganje odgovarajuća skladišta; svako skladište biće snabdeveno dvema bravama, tako da poverenik drži ključeve jedne, a komandant logora ključeve druge brave.

ČLAN 7.

U slučaju kolektivnih pošiljki odeće, svakom ratnom zarobljeniku će se dati bar po jedan kompletan par odela. Ako jedan ratni zarobljenik ima više pari odela, poverenik je ovlašćen da oduzme onima koji su najbolje snabdeveni suvišne stvari ili izvesne prekobrojne komade, ako je potrebno da se na taj način postupi da bi se zadovoljile potrebe zarobljenika lošije snabdevenih. On međutim ne može oduzeti drugi par rublja, čarapa ili cipela, sem ako nema drugog načina da se snabde ratni zarobljenik koji to nema.

ČLAN 8.

Visoke strane ugovornice, a naročito Sile koje drže ratne zarobljenike, dozvoliće, u granicama mogućnosti i ukoliko se tome ne protive propisi o snabdevanju stanovništva, sve kupovine koje se vrše

na njihovoj teritoriji u cilju podele kolektivne pomoći ratnim zarobljenicima; one će u istom smislu olakšati prenose novca i druge finansijske, tehničke ili administrativne mere preduzete u cilju tih kupovina.

ČLAN 9.

Prednje odredbe ne kose se s pravom radnih zarobljenika da primaju kolektivnu pomoć pre svog prispeća u logor, ili u toku premeštanja, kao ni s mogućnošću za predstavnike Sile zaštitnice, Međunarodnog komiteta Crvenog krsta ili svake druge organizacije koja pritiče u pomoć zarobljenicima i čiji bi zadatak bio da dostavlja tu pomoć, da obezbeđuje raspodelu te pomoći onima kojima se šalje, svim sredstvima koja ti predstavnici smatraju pogodnim.

PRILOG IV **A. LIČNA KARTA**

(Videti član 4)

(Naznačenje zemlje i vojne vlasti koje izdaju ovu ličnu kartu)

LIČNA KARTA

za lice koje prati oružane snage

Prezime

Ime

Datum i mesto rođenja

Prati oružane snage u svojstvu

Datum izdavanja

Svojeručni potpis

Fotografija nosioca

Visina / Težina / Oči / Kosa

Krvna grupa / Veroispovest

(Žig vlasti koja izdaje ličnu kartu)

NAPOMENA

Ova lična karta se izdaje licima koja prate oružane snage i ako neposredno ne ulaze u njihov sastav. Lice kome je izdata mora je nositi u svako doba. Ako je nosilac iste zarobljen, on će ovu ličnu kartu predati vlastima koje ga drže kako bi one mogle ustanoviti njegov identitet.

Otisci prstiju (fakultativno)

(kažiprst levi) (kažiprst desni)

Drugi eventualni znak za utvrđivanje identiteta

Napomene: Ovu ličnu kartu bi najbolje bilo izdavati na dva ili tri jezika, od kojih bi jedan bio u međunarodnoj upotrebi. Stvarne razmere lične karte koja se savija po liniji označenoj crticama: 13x10

PRILOG IV B. KARTA O ZAROBLJAVANJU

(Videti član 70)

(Prednja strana)

Pošta za ratne zarobljenike / Oslobođeno poštarine

KARTA O ZAROBLJAVANJU RATNIH ZAROBLJENIKA

VAŽNO: Ovu kartu mora da ispuni svaki zarobljenik odmah po zarobljavanju i svaki put kad promeni adresu, usled upućivanja u bolnicu ili u neki drugi logor.

Ova karta je nezavisna od posebne dopisnice koju je zarobljenik ovlašćen da pošalje svojoj porodici.

CENTRALNOJ AGENCIJI RATNIH ZAROBLJENIKA

Međunarodni komitet Crvenog krsta

ŽENEVA

(Švajcarska)

(Poledina)

Pisati čitko i velikim slovima 1. Sila čiji je pripadnik ratni zarobljenik

2. prezime / 3. Imena (punim slovima) / 4. Ime oca

5. Datum rođenja / 6. Mesto rođenja

7. Čin

8. Broj matrikule

9. Adresa porodice

*10. Zarobljen: (ili) Dolazi iz (logora br. bolnice itd.)

*11. (a) Dobro zdravlje - (b) Nije ranjen - (c) Izlečen - (d) Konvalescent - (e) Bolestan - (f) Lakše ranjen - (g) Teško ranjen

12. Moja sadašnja adresa: Broj zarobljenika

Naznačenje logora

13. Datum / 14. Potpis

* Nepotrebno precrtati - Ovim podacima ništa ne dodavati - Videti objašnjenje na poledini

Napomene: Ovaj obrazac bi trebalo da bude sastavljen na dva ili tri jezika, naročito na maternjem jeziku zarobljenika i na jeziku Sile koja ga drži.

Stvarne razmere: 15x10,5 cm svakog dela - strane.

PRILOG IV C. DOPISNICA I PISMO

(Prednja strana)

Pošta za ratne zarobljenike / Oslobođeno od poštarine

POŠTANSKA KARTA

Pošiljalac:

Prezime i ime

Datum i mesto rođenja

Broj zarobljenika

Naznačenje logora

Zemlja otpravljanja

Mesto opredeljenja

Ulica

Zemlja

Okrug

(Poledina)

Naznačenje logora / Datum:

(Pisati samo po linijama i vrlo čitko)

Napomene: Ovaj obrazac bi trebalo da bude sastavljen na dva ili tri jezika, naročito na maternjem jeziku zarobljenika i na jeziku Sile koja ga drži. Stvarne razmere: 15x10 cm svakog dela - strane

PRILOG IV C. DOPISNICA I PISMO

2. Pismo

(Prednja strana)

POŠTA ZA RATNE ZAROBLJENIKE

Oslobođeno poštarine

Kome se šalje

Mesto opredeljenja

Ulica

Zemlja

Okrug

(Poledina)

Pošiljalac

Prezime i imena

Datum i mesto rođenja

Broj zarobljenika

Naznačenje logora

Zemlja odašiljanja

Napomene: Ovaj obrazac bi trebalo da bude sastavljen na dva ili tri jezika, naročito na maternjem jeziku zarobljenika i na jeziku Sile koja ga drži. On se savija po liniji isprekidanih crtica, s tim što se gornji deo uvlači u prorez (naznačen zvedicama*), tako da se obrazac pojavljuje u vidu koverta. Poledina, s linijama kao na poledini dopisnice koja se gore nalazi (videti prilog IV C1), rezervisana je za prepisku zarobljenika i može sadržati oko 250 reči.

Stvarne razmere razvijenog obrasca: 29x15 cm.

PRILOG IV D. OBAVEŠTENJE O SMRTI

(Videti član 120)

(Naznačenje nadležne vlasti) / OBAVEŠTENJE O SMRTI

Sila čiji je bio pripadnik ratni zarobljenik

Prezime i imena

Ime oca

Mesto i datum rođenja

Mesto i datum smrti

Čin i broj matrikule (upisi naznačeni na metalnoj pločici o identitetu)

Adresa porodice

Gde je i kada zarobljen

Uzrok i okolnosti smrti

Mesto ukopavanja

Da li je grob označen i da li će ga porodica docnije moći pronaći?

Da li predmete zaostavštine čuva Sila koja je držala zarobljenika, ili su oni dostavljeni istovremeno sa ovim obaveštenjem o smrti?

Ako su dostavljeni, čijim posredovanjem?

Da li bi lice koje je pomagalo umrlom u toku bolesti ili u njegovim poslednjim trenucima (lekar, lekarski pomoćnik, sveštenik, drug zarobljenik) moglo dati, ovde ili u prilogu, izvesne pojedinosti o poslednjim trenucima i o pogrebu?

Datum pečat i potpis nadležne vlasti

Potpis i adresa dva svedoka

Napomene: Ovaj obrazac bi trebalo da bude sastavljen na dva ili tri jezika, naročito na maternjem jeziku zarobljenika i na jeziku Sile koja ga drži.

Stvarne razmere: 21x30 cm.

PRILOG IV
E. UVERENJE O REPATRIRANJU

(Videti prilog II, član 11)

UVERENJE O REPATRIRANJU

Datum:

Logor:

Bolnica:

Prezime:

Imena:

Datum rođenja:

Čin:

Broj matrikule:

Broj zarobljenika:

Rana-bolest:

Odluka komisija

Predsednik Mešovite lekarske komisije:

A = neposredno repatriranje

B = smeštaj u neutralnoj zemlji

NC = nov pregled od strane naredne komisije

PRILOG V
OBRAZAC PRAVNILNIKA O ISPLATAMA KOJE RATNI ZAROBLJENICI ŠALJU U SVOJU SOPSTVENU ZEMLJU

(Videti član 63)

- 1) Obaveštenje pomenuto u članu 63, stav treći, sadržaće sledeće podatke:
 - a) broj matrikule predviđen u članu 17, čin, prezime i imena ratnog zarobljenika koji vrši isplatu;
 - b) prezime i adresu korisnika isplate u zemlji porekla;
 - c) novčani iznos koji treba da bude isplaćen, izražen u valuti Sile koja drži ratnog zarobljenika.
- 2) To obaveštenje će potpisati ratni zarobljenik. Ako ovaj nije pismen, on će staviti znak koji će potvrditi jedan svedok. Poverenik će isto tako potpisati ovo obaveštenje.
- 3) Komandant logora priložiće ovom obaveštenju uverenje kojim se svedoči da ostatak potraživanja na računu zainteresovanog ratnog zarobljenika nije niži od iznosa koji treba da bude isplaćen.

Ta obaveštenja mogu se davati u obliku spiskova. Svaki list ovih spiskova overiće poverenik i potvrditi komandant logora.

INDEKS

Higijena

Lekarska nega Ambulante

Zdravstveni kontrolni pregled

Lekarsko osoblje koje nije pripadalo sanitetskoj službi

Prava i olakšice

Ispovedanje vere

Zadržani vojni sveštenici

Zarobljeni sveštenici

Ispovedanje vere kada nema sveštenika

Razonoda, rekreacija, sport

Upravljanje logorom

Pozdravljanje

Oznake i odlikovanja

Isticanje teksta Konvencije i saopštavanje propisa

Upotreba oružja

Saopštavanje činova

Postupanje sa oficirima

Postupanje sa ostalim zarobljenicima

Uslovi

Okolnosti koje isključuju premeštanje

Postupak pri premeštanju

Opšta pravila

Dozvoljeni radovi

Uslovi rada

Opasni i ponižavajući rad

Dužina radnog dana

Naknada za rad

Nesreće pri radu i bolest

Lekarski pregled

Radne jedinice

Zarobljenici koji rade za privatne poslodavce

Gotov novac

Novac oduzet od zarobljenika

Isplate na ime plate

Dodatak plati

Naknada za rad

Raspolaganje novčanim sredstvima

Račun zarobljenika

Postupak sa računom

Zaključivanje računa

Obračun potraživanja između Sila

Zahtevi za obeštećenje

Obaveštenje o preduzetim merama

Obaveštenje o zarobljeništvu

Dopisna karta

Dopisivanje

Pošiljke zarobljenicima

Načela

Kolektivna pomoć

Oslobođenje od dažbina i taksa

Posebno obezbeđenje prenosa pošiljki

Cenzura prepiske

Pregled pošiljki

Pravni akti: sastavljanje i dostavljanje

Predstavke i tužbe

Izbor poverenika

Dužnosti poverenika

Ovlašćenja poverenika

Pravo koje se primenjuje

Izbor disciplinskog ili sudskog postupka

Nadležni sud

Garantije

Dela izvršena pre zarobljavanja

Za jedno delo - jedna kazna

Kazne

Izvršenje kazni

Vrste kazni

Trajanje kazni

Uspelo bekstvo

Neuspelo bekstvo

Dela u vezi sa bekstvom

Obaveštenje o hvatanju odbeglog

Postupak za disciplinske greške

Disciplinska nadležnost

Mesta izdržavanja kazni

Garantije pri izdržavanju kazne zatvora

Osnovne garantije

Smrtna kazna

Obavezno odlaganje izvršenja smrtne kazne

Punovažnost presude

Istraga

Pritvor

Izveštaj o pokretanju postupka

Pravo na odbranu

Garantije

Pravo žalbe

Obaveštenje o presudi

Izvršenje kazne

Uslovi

Opšte odredbe

Slučajevi repatriranja i smeštaja

Interniranje u neutralnoj zemlji

Mešovite lekarske komisije

Pravo na pregled kod Mešovite lekarske komisije

Žrtve nesrećnih slučajeva

Zarobljenici koji izdržavaju kazne

Troškovi oko repatriranja

Repatriiranje i vojna služba

Oslobođenje i repatriiranje

Postupak pri repatriranju

Testamenti, umrlice, sahranjivanje

Istraga povodom smrti ili ranjavanja zarobljenika

Nacionalni biro

Centralna agencija

Oslobođenje od dažbina i taksa

Društva i organizacije za pomoć

Nadzor Sile zaštitnice

Upoznavanje stanovništva sa odredbama Konvencije

Razmena prevoda Konvencije i propisa o njenoj primeni

Kažnjavanje za povredu Konvencije

Teške povrede

Odgovornost Strana ugovornica

Istraga - postupak

Jezici teksta Konvencije

Odnos prema Konvenciji od 1929.

Odnos prema Haškom pravilniku

Potpisivanje

Ratifikacija

Rok i uslovi stupanja na snagu

Pristupanje

Notifikacija o pristupanjima

Stupanje na snagu bez odlaganja

Otkaz Konvencije

Registrovanje kod UN

[1] Odluka Mešovite lekarske komisije zasnivaće se dobrim delom na posmatranjima logorskih lekara i lekara zemljaka ratnih zarobljenika, ili na pregledu lekara specijalista koji pripadaju Sili koja drži ratne zarobljenike